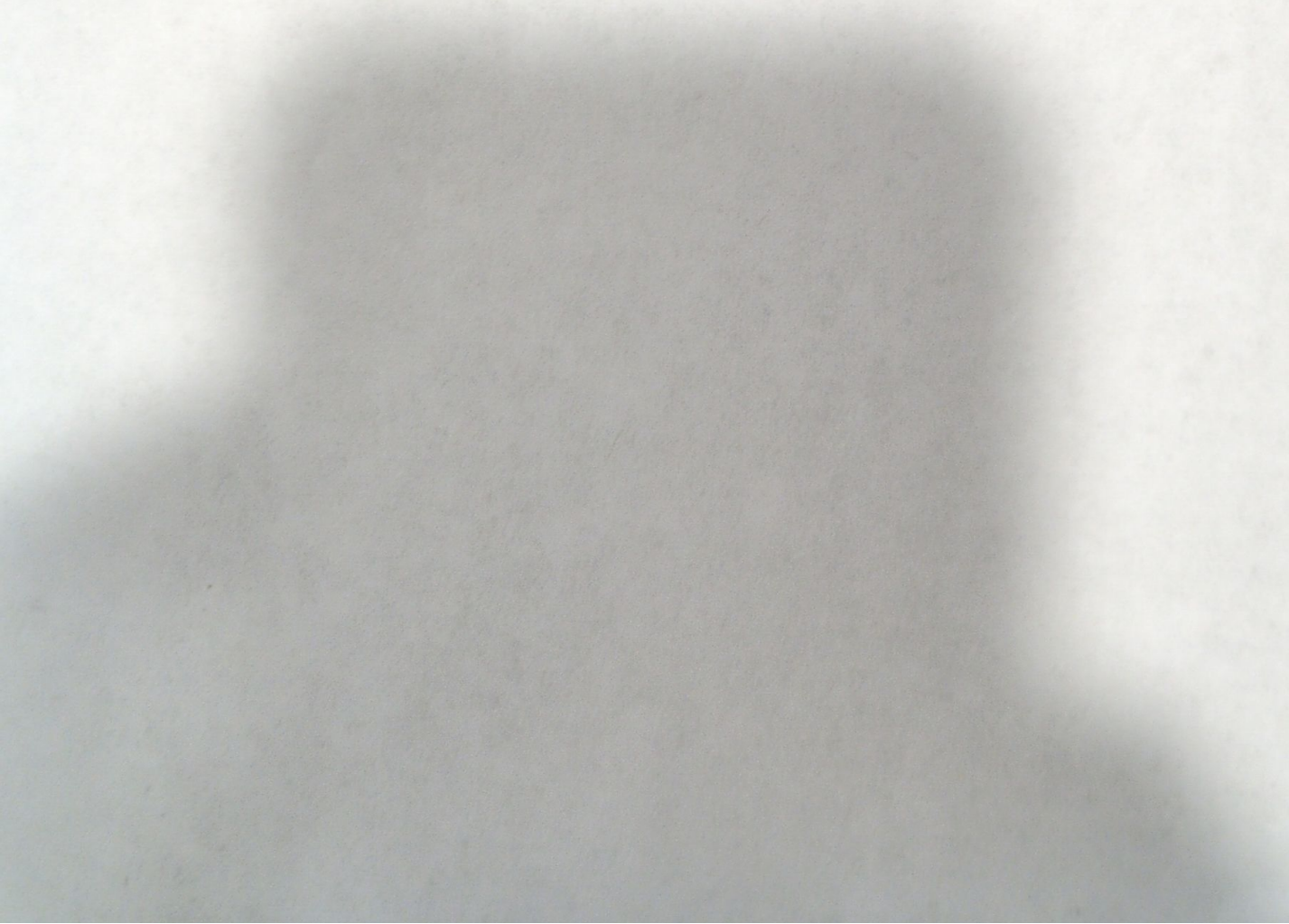
סוגיא של להציל עצמו בממון חבירו

(1)

להביא כרוב ודורמסקנין לחולה. שכרוהו בשמל החולה יותר ממה שהיה רגיל לשכרו, דהכי משמע לשון נותן לו שכרו משלם וע"ל דמיירי כגון דליכא למימר משטה מי קא[ב] שהוא מפסיד במקום אחר כיוצא בזה: **ורשאים** החמרים להתנות ביניהם. פירוש רשאים להפיע ממון אם כבר עשו תגלי קודם כמו ורשאין בני העיר להפיע על קנמן דכ"ב (דף ח:):

יחסנינה בקאה. פי' בקונ' תרבה כמו [ומעלה את] הקקלון דבמעניות (דף ו.) שהוא מין תרבה ואין גרגה לר"ת לשון ירושה ואחסנתא משמע דאחני אדם לחיי ונטלוה מסיקין נמי חיי בני אדם ונרגה שהמיר קני קקלה שעולין ומכסין את הארץ כדכתיב (שמות י) והנה[ג] כסה את עין הארץ ועל שם כך נקרא גלגל שמכסה כל הארץ כלל כמו הוי ארץ גלגל כנפים (ישעיה יח) ר"ת ונרגה דירושה שייכא שפיר בעופות וחיות כמו וירשוה קפח וקפוד (שם לד):

הא מדישא שמעי' מינה. תימה דבכמה מקומות מיכא הכי שכופל דבריו וי"ל דהיה מדה"ל למימר ושם לאו חיב מדקתני ושם מחמת הגזלן חיב להעמיד לו שדה אחר משמע דמילתא בפני' נפשה היא:

לא צריכא דאחוי אחויי. פי' בקונט' לגזול (ג) לו קרקע והרמה להם זה קרקע פלוני אמת הוא כמו שפי' לעיל בענין זה מחייבים ליה מ"ג שאינו ברור שיטוח שלא שמרו הרמה להם לו וגזול אלא מעלמו הרמה להם להא ה"ג אמר לקמן (קו.) ושם הרמה מעלמו כמו שנפל ונמן דמי וי"ס דגרס הכא כגון שנסעו עכו"ם ושמו מרעה ושמו נמי הא בהדייהו ומן להקצות (ג) לפ"ו מדאמר לקמן נתנם פטור להם שנסעו להרחות קרקעותיו של פלוני אבל הכא להנסעו להרחות שלו חייב שלא היה לו להרחות אותה שגזל שלו שלו: **לא** צריכא דאחוי אחויי. ומייב מצוס הינא דגרמי כדמסמע לקמן[ד] בשמעתין דקאמר זיל לגביה ר' שמעון בן מניקים ור' מלעזר בן פדת דלמין הינא דגרמי ומייטינהו מחנייתין ואם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה אחר ומיימה לרשב"ם דלעיל בהגוזל קמא (דף ק. ושם) לא משכחת דר"מ דמין הינא דגרמי אלא גרייתא דמחיית הכרס שנפרצה דלא שמעינן דאמת דר"מ אלא מכח היתה משנה דהמסכך ואמאי לא מייתי התם מחנייתין דהכא דמחייבין בדינא דגרמי ומוסר ר"י דלא ניחא ליה לאחויי מחנייתין דהכא דלא קתני בה בהדיא דאחוי אלא מיתורא דמתני' מוקי לה הכי: נאו

ע"מ משפט גר מצוה

[א] א ב מד' פ"ג מהל' מכרים הל' יח סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רטב סעי' טו:
[ב] ג ד ה מד' שם הל' יג יד טוש"ע שם סעיף טז:
[ג] ז מד' שם הל' יד טוש"ע שם סעי' ח:
[ד] ז ח ט מד' שם הל' טו טוש"ע שם סעי' יח:
[ה] י מד' שם הלכה ח ופ"ה מהל' שותפין הל' ז סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' קפח ס"ק:
[ו] ב ג מד' פ"ג מהל' אבידה הל' י טוש"ע שם סעיף ג וסי' קט סעיף כח:
[ז] ב ג מד' שם טוש"ע ח"מ סי' קפח ס"ג:
[ח] ב ג מד' פ"ט מהל' שכירות הל' ד סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שלג סעי' ג:
[ט] א ב מד' פ"ג מהל' אבידה הל' ט ופ"ה מהל' שלוחין ושותפין הל' ה סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' קפח סעי' ג:
[י] ב ג מד' פ"ט מהל' גזלה ואבידה הל' ג טוש"ע ח"מ סי' שמח סעי' ג:
[כ] ג מד' שם הל"ג טוש"ע שם סעי' ד:

הגהות וציונים

ג] ספרים ישנים נעמיד: ורש"י כגיה יעמידו: ד] גי' ת"ח תנו לי ואני לוקח (גליון) צ"ל ואיני (כגרסה שניראת התורת חיים בגב' היתה ואני לוקח כגרסת דפו"י וכת"י והגיה ואיני): ג] צ"ל מנטירותא דתרי (דבש תמר). ד] צ"ל דיכולין (רש"ש, וכ"ה בכת"י בברש"י). ה] צ"ל יכולין (רש"ש, וכ"ה בכת"י). ו] צ"ל בשוכרין (רש"ש, וכ"ה בכת"י). ז] [ב"מ י ע"א ע"ש קידושין כב ע"ב ושם איתא עבדי הם ולא עבדים כרי] (גליון): ח] צ"ל בשיכולין (רש"ש, וכ"ה בכת"י). ט] בדפו"י נוסף נייב לפי, וצ"ל ליכ"ע (דבש תמר) שכ"ה ברש"י שברי"ף ובישי"ם בשם רש"י: י] נדצ"ל לחלקי (באה"ט, דבש תמר, וכ"ה ברש"י שברי"ף): כ] צ"ל לבעלי שיירא (הגהות מא"ז על רש"י שברי"ף) וכ"ה בב"מ הל' גזילה ואבידה פי"ב ה"י, וע"ש בהערה: ל] בדפו"י הד"א. ברש"י שברי"ף וכשאין יכולין להציל אבר הדרי בי וזכי בו הפקרא: מ] הוא המשך דיבור הקודם ולא דיבור חדש (באה"ט, שהרי אין בגמ' התיבות "אמר לעצמי"): נ] צ"ל דאנסו (ב"ש): ס] צ"ל הנח כסה וכו' (במדבר כב) רש"י (גליון עי"ש):

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) [תוספתא דכ"מ פ"ז ה"ז], כ) עיין תוס' ב"ב ז: ד"ה לפי שבח, ג) [תוספתא דכ"מ פ' יא ה"ג], ד) [תוספתא שם פ"ו ה"ז], ה) [תוספתא שם פי"א ה"ג], ו) [תוספתא דכ"מ פ"ח ה"ט], ז) כ"מ ר' עז", ח) [לקמן דף קו:], ט) לעיל עמוד א, י) קיז ע"ב.

הגהות הב"ח

(ע) גמ' שדה אחר ואוקימנא: (ב) תוס' ד"ה לא צריכא וכו' לגזול קרקע כ"ל ומיהו לו נמחק: (ג) בא"ד ולן להקצות לפי גירסא זו:

גליון הש"ם

גמ' להביא כרוב וכו'. עיין יבמות דף קו ע"ב תוד"ה אין לו: רש"י ד"ה דורמסקנין. עיין בערכות לט ע"ב ערכ"י ד"ה דורמסקנין:

תורה אור השלם

א) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדַי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: [ויקרא כה, נה]

ב) וְאַבַלְתָּ פְּרִי בִטְנְךָ בְּשַׂר בָּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּמָצוֹר וּבְמָצוֹק אֲשֶׁר יָצִיק לְךָ אֹיְבֶךָ: [דברים כח, נג]

ג) כָּל עֶבְרָךְ וְפִרְיֵי אַדְמָתֵךְ יֵרֵשׁ הַגַּלְגַּל: [דברים כח, מב]

לעזי רש"י

פרושים. ל"ל פרוג"ש. פירוש שופין (פלורמנן) (רש"י יומא דף פא ע"ב ועיין ערוך ערך דרמסקן): אדרדפוי"ש. פירוש מנוס עלי שיח (איוב ל, ז):

ליקוטי רש"י

ודורמסקנין. שלקות מפשב שקורין לקלעשי"ט בלע"ז כך ראיתי נפיכוס כ"ק של רבינו יעקב כ"ר יהודה אבל כתן פירש פרוג"ש וכן שמעתי אני כתן ובנגע קמא פרוג"ש [ברכות לט.]. נחשול. רום שערה (ניטין נו:). בי לי בני ישראל עבדים. שטרי קנוסי [ויקרא כה, נה].

להביא כרוב ודורמסקנין לחולה וחלך ומצאו שמת או שהבריא נותן לו שכרו משלם א"ל מי דמי התם עביד שליח שליחותיה הכא לא עביד שליח שליחותיה: ת"ר[ט] א שיירא שהיתה מהלכת במדבר ועמד עליה גייס לטורפה[כ] מחשבין לפי ממון ואין מחשבין לפי נפשות ב ואם שכרו תייר ההולך לפניהם מחשבין אף לפי נפשות ולא ישנו ממנהג החמרין[כ] ג רשאין החמרין להתנות שכל מי שיאבד לו חמורו יעמיד[ס] לו חמור אחר ד בכוסיא אין מעמידין שלא בכוסיא מעמידין לו ואם אמר תנו לי ואני אשמור[ע] אין שומעין לו פשיטא לא צריכא ה דאית ליה חמרא אחרינא מהו דתימא הא קא מינטר ליה קמ"ל שאני נטירותא דחד מנטירותא דבי[ע] תרי: ת"ר[ט] ספינה שהיתה מהלכת בים עמד עליה לחשול למובעה והקילו ממשאה מחשבין לפי משאו ואין מחשבין לפי ממון ולא ישנו ממנהג הספנים[כ] ז ורשאין הספנים להתנות שכל מי שאבדה לו ספינה יעמיד[ס] לו ספינה אחרת ח אבדה לו בכוסיא אין מעמידין שלא בכוסיא מעמידין לו ואי פירש למקום שאין הספינות הולכין אין מעמידין פשיטא ט לא צריכא דבנסן מרחקי חד אשלא ובתשרי מרחקי תרי אשלי וקא אזיל ביומי ניסן למקום תשרי מהו דתימא דוושיה נקיט ואזיל קמ"ל ת"ר[ט] שיירא שהיתה מהלכת במדבר ועמד גייס וטרפה ועמד אחד מהן והציל הציל לאמצע ואם אמר אני אציל לעצמי הציל לעצמו היכי דמי אי דיכול[ה] להציל אפילו סיפא נמי לאמצע ואי דלא יכול[ס] להציל אפילו רישא נמי לעצמו אמר רמי בר חמא הכא י בשותפין עסקינן וכגון זה שותף חולק שלא לדעת חבירו אמר פליג לא אמר לא פליג רבא אמר הכא כ בפועלין[ל] עסקינן וכרב ל דאמר רב מ פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום וכמה דלא הדר ביה כברשותיה דבעל הבית דמי וכי הדר ביה נ טעמא אחרינא הוא דכתיב[א] כי לי בני ישראל עבדים[ו] ולא עבדים לעבדים רב אשי אמר ס כשיכול[ם] להציל ע"י הדחק גלי דעתיה לעצמו לא גלי דעתיה לאמצע: **מתני'** ע הגוזל שדה מחבירו ונטלוה מסיקין אם מכת מדינה היא אומר לו הרי שלך לפניך[פ] אם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה אחר: **גמ'** אמר רב נחמן בר יצחק מאן דתני מסיקין לא משתבש ומאן דתני מציקין לא משתבש דכתיב[ב] במצור ובמצוק ומאן דתני מסיקין לא משתבש דכתיב[ג] יריש הצלצל ומתרגמינן יחסנינה סקאה: אם מחמת הגזלן חייב: היכי דמי אילימא דאנסוה לארעא דידיה ולא אנסוה כולי ארעתא הא מרישא שמעת מינה אם מכת מדינה היא כו' אי לא לא צריכא דאחוי אחויי לישנא אחרינא הב"ע כגון דאנסוה עכו"ם ואמרי ליה אחויי ארעתיה ואחוי ההוא בהדייהו ההוא גברא דאחוי אכריא דחטי דבי ריש גלותא אתא לקמיה דרב נחמן חייביה רב נחמן לשלומי יתיב רב יוסף אחוריה דרב הונא בר חייא ויתיב רב הונא בר חייא קמיה דרב נחמן א"ל רב הונא בר חייא לרב נחמן דינא או קנסא א"ל מתניתין היא דתנן אם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה (פ) ואוקימנא דאחוי אחויי בתר דנפק א"ל רב יוסף לרב הונא בר חייא מאי נפקא לך מינה

דילכון אמרי דילהון היא. פי' הקונטרס המורה היא של גמי בגמ' וקשה בפרק לולב וערבה (סוכה דף מד. ושם ד"ה והא) גמי הא דקאמר ערבה יפוד נמיאים היא וכמוס וחזרו ויקדוש ופריך מי ס"ד יוחנן הכי והא"ר יוחנן דילכון אמרי דילהון הוא ופירש בקונטרס אלמא לא שכיחה גבולה ומאי פירכא היא וכי מפני שהיו בעלי תורה אין יכול להיות שכיחו תורת ערבה ועוד בכמה דוכתין[ד] אמר שכיחה וחזרו ויקדוש ולא פריך עלה הכי ותו"ת בפ"ק דשבת (דף יא.) שלמלמידיו מבבל שהיו בפניו היה מדבר וה"ק דילכון אמרי[ה] כך כהנא שהיה שלכם אמר שערבה דילהון היא כלומר מנהג של נמיאים ופריך אמאי דקאמר התם לעיל תמניא דרבי יוחנן דאמר יפוד נמיאים היא והאמר ר' יוחנן דילכון אמרי[ו] דילהון הוא[ז] ולשון דילהון משמע ליה מנהג נמיאים ולא יפוד נמיאים וכן ל"ל בהמגרש (גיטין סד: ושם ד"ה ר"י) גבי ההיא דל"ר יוחנן דילכון אמר הואיל וקנאתו להמגרש[ח] ט שלמלמידיו מבבל היה לומר כן על כך כהנא ובקונטרס פי' שם דלחזקיה רבו שהיה מולך שם עליו היה לומר כן ואין נראה [לומר] שבשעה שלמד כך כהנא לפני ר' יוחנן היה רבי יוחנן רואם ישיבה בעוד שרבו חזקיה היה בחיים: [ועיין תוספות מנחות כג: ד"ה כי].

ואי לא אדעתא דכספא אתו.

ופ"ג דמר לעיל נשא ונתן גיד חיב תור"י דשמי שומר שלשעת כן הפקידוהו שיעיל עימו טו שם יפתו עליו לשעת לכשא לכספא:

אין לך פדיון שבויים גדול מזה. פ"ג מפליג כדמפליג לעיל מ"מ הואיל ולא היה לו בחותה שעה מה ליתן להם תשיב פדיון שבויים והלה הדרא ליה עבנא. נתם גדול עשה עמו כגגל ומקוף לת פי המערה ונותן[ט] זנט למוך פיו ואין לדם יכול ליכנס: פתח פיך. הרחיבי פתחיך להסיר זנבך מפיך ועשה פתח ליכנס: אי מצית למיבעי רחמי דתו לא שכיבנא. מי מקשינא לך מלישה שהך ותעמוד תלך בנית המדרש: ואי לא הואיל וחליף שעתא. ותתרחיש ניסא תליף ולא תלך עוד עמך שמע תכעוס עלי ותמות עוד פעם אחרת תלא תלך לעימי מי ולא תעמוד עוד תלך כן תמות פעם אחרת ואית דמפרש הואיל וחליף שעתא וקבלתי צער מיתה לא תקבל עוד פעם אחרת לילך מכאן ובפסחים (דף מט.) מוכח שהלך לביתו לאחר רב כהנא לו תנא גלגי אחרי ליה והא למקוש תורה גליה ל"ל לו תנא גלגי אחרי שהרי לא כדגלו שאר ניעני שהרי לא בעבור מקוש תורה גליתי תלא מחיתת מלכות נרחתי תלמוד שהר יהודאי[א] לפגע ליה ההוא גברא אחרי עיקר[ב] שמיע ליה לומר עוד אחרי שבעבור שלינע עליו שהיה מת ומיה ל"ל גזר דיניה דההוא גברא מחמת ומת ההוא גברא פגע ליה אחריני אחר ליה הכי נמי ומית אחי לקמיה דר' יוחנן אחר ליה כך חיים לאחיה מבשרא ליה ואתמיה לאחיה מיקרא כו': תיריה. הקיפו משנתו: א"ל[ג] דילהון אחרי. שלכם הייתי אומר תורה של גמי ל"ל: דילהון היא. של גמי בגמ': מטבטא. תכשיט משי: וישל"ם מביתו. למדטורא בעלמא חייב: שנשא ונתן ביד. ובכולם מפרש[ד] שנשא ונתן ביד בתחל דיני ממונות בסנהדרין[ט]: אמיד. עשיר: אשיק חמריה למברא. מכניס חמורו לספינה מעבר הנהר והיו בה לנשים: בעא. ממרת לטבועי מעברת: מלח ליה. לחפו לחמור והעלילו למיס לשון אחר מלח ליה כמו המלחים (יונה ו) התחיל המלח להציל הספינה ולחפו והעלילו: [האי]. בעל החמור רוצה הוא להרוג נפשות: ושיבר את הכלים. מן של נרדף מן של כל אדם פטור מלשלם שהרי מתחייב בנפשו זה ואפילו מן הורגו לחנן בפרק ק סורר ומורה[ט] ואלו ניתנו להציל בנפשו הרודף אחר חמרו להרגו ומנע תשלומין וחזר ניתנו בחד: מגופו. שהרי נרדף זה רשאי להרוג את רודפו שנאמר (שמות כב) אם במחתרת ימצא הגנב המורה אחרים שם נח להרגך השכם להרגו[כ]: ולא מן הדין. שהרי המציל עצמו בממון חבירו חייב כ"ש מציל אחרים בממון חבירו: [מתני'] שטפה נהר. שהיתה על שפת הנהר והגמיה שפתו והמים שוחקים וכורין מחת השפה ומתפשטו[כא] בתוך השדה: [גמ'] רבי כל מילי. ואפילו קרקעות לשטעה ולהשתן: מיעט שטרות. שאין גופן ממון דיהיב ליה נירא בעלמא: פרש

הדרא ליה עבנא א"ל עבנא עבנא פתח פומיך ויכנס הרב אצל תלמיד ולא פתח יכנס חבר אצל חבר ולא פתח יכנס תלמיד אצל הרב פתח ליה בעא רחמי ואוקמיה א"ל אי הוה ידענא דדרכיה דמר הכי לא חלשא דעתי השתא ליתי מר בהדן א"ל אי מצית למיבעי רחמי דתו לא שכיבנא אזילנא ואי לא לא אזילנא הואיל וחליף שעתא חליף תיריה אוקמיה שייליה כל ספיקא דהוה ליה ופשטינהו ניהליה היינו[ט] דאמר ר' יוחנן דילכון אמרי דילהון היא: ההוא דאחוי אמטכסא דר' אבא יתיב ר' אבהו ור' חנינא בר פפי ור' יצחק נפחא ויתיב ר' אילעא גבייהו סבור לחיוביה מהא דתנן[כ] דן את הדין זיכה את החייב וחייב את הזכאי טימא את הטהור וטיהר את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו א"ל ר' אילעא הכי אמר רב והוא שנשא ונתן ביד אמרי ליה זיל לגבי דר"ש בן אליקים ורבי אלעזר בן פדת דדייני דינא דגרמי אזל לגבייהו חייבי[כא] ממתני'[כב] אם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה אחר ואוקימנא דאחוי אחוויי: ההוא גברא דהוה מפקיד ליה כסא דכספא סליקו גנבי עילויה שקלה יהבה להו אתא לקמיה דרבה פטריה א"ל אבי האי מציל עצמו בממון חבירו הוא אלא אמר רב אשי אחזינן אי אניש אמיד הוא אדעתא דידיה אתו ואי לא אדעתא דכספא אתו: ההוא גברא דהוה מפקיד גבייה ארנקא דפדיון שבויים סליקו גנבי עילויה שקלה יהבה ניהליהו אתא לקמיה[כג] דרבא פטריה א"ל אבי והא מציל עצמו בממון חבירו הוא א"ל ההוא גברא[כד] דאקדים ואסיק חמרא למברא קמי דסליקו אינשי במברא בעי לאטבועי אתא ההוא גברא מלח ליה לחמרא דההוא גברא ושדייה לנהרא וטבע אתא לקמיה דרבה[כה] פטריה אמר ליה אבי והא מציל עצמו בממון חבירו הוא א"ל האי מעיקרא רודף הוה רבה לטעמיה[כו] דאמר רבה[כז] רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו ושיבר את הכלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור שהרי מתחייב בנפשו[כח] ונרדף ששיבר את הכלים של רודף פטור[כט] שלא[ל] יהא ממונו חביב עליו מגופו אבל של כל אדם חייב[לא] דאסור להציל עצמו בממון חבירו[לב] ורודף שהיה רודף אחר רודף להציל ושבר כלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור ולא מן הדין אלא שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם שמציל את חבירו מן הרודף **מתני'**[לג] שטפה נהר אומר לו הרי שלך לפניך: **גמ'**[לד] ת"ר הגוזל שדה מחבירו ושטפה נהר חייב להעמיד לו שדה אחר[לה] דברי ר' אלעזר[לו] וחכ"א אומר לו הרי שלך לפניך במאי קא מיפלגי ר"א דרש ריבוי ומיעוטי[לז] וכחש בעמיתו ריבוי בפקדון מיעט[לח] כל אשר ישבע עליו לשקר חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל ומאי רבי רבי כל מילי ומאי מיעט מיעט שטרות ורבנן דרשי כללי ופרטי וכחש כלל בפקדון פרט או מכל חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט דבר המיטלטל וגופו ממון אף[לט] כל דבר המיטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאין ממטלטלין[מ] יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאע"פ שמטלטלין אין גופן ממון והדתניא הגוזל את הפרה ושטפה נהר חייב להעמיד לו פרה דברי ר' אלעזר וחכמים אומרים אומר לו הרי שלך לפניך התם במאי קמיפלגי אמר רב פפא התם במאי עסקינן כגון שגזל שדה מחבירו והיתה

פרה

עין משפט נר מצוה

קיז א מיי' פ"ה מהל' שלוה ופקדון הל' ג סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' שנ סעי' ט

ובי' ב מיי' שם הלכה ח סמג שם טוש"ע שם סעי' ט ופי' שם סעי' ז:

קיא ג מיי' פ"ח מהל' חובל ומזיק הל' טז ופיין כשנתנו ומ"מ סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' שם סעי' ד ובסמ"ק:

קיב ד ה ו מיי' שם הלכה יג הל' יא טוש"ע שם סעי' ג:

קיג ז מיי' פ"ט מהל' גזלה ואבדה הל' ז ופיין שם טוש"ע ח"מ סי' שפ"ו סעי' כ:

קיד ח מיי' פ"ו מהל' שכירות הל' ד ופ"ה מהל' נזקין הל' ג סמג לאוין רמח רכא קה טוש"ע ח"מ סי' שם סעי' ג:

הגהות וציונים

ג) ע"ל חייבוה (ב"מ) ובדפוסי' חייבה, ובכת"י חייב: ג) [עיין בראש גרס' אחרת) (גליון): ג) בכת"י הגירסא א"א ידא מכוני חביב בגופו: ד) ע"ל אחרת (ובדפוסי' אח"): ה) בסבוסות איתא אליעזר בירוד וכן בסמע בסוכה ד"ש דף לא ע"א בתוס' ותוס' (רש"ס) וכ"ה בכת"י: ו) ע"ל ונתן: ז) כאי עבדי (כ"ה בתוס' סבע"י): ח) בגמרא דאבר ר' יוחנן: ט) נדע"ל בפרש כיצד נשא ונתן (באה"ט): י) ע"ל ומתפשטין (באה"ט): כ) שבת קד ע"א: ל) אבר (דפוסי'): מ) ע"ל אבר: נ) ע"ל היא: ס) ע"ל ליפב"ל בו (באה"ט, ובכת תבר ע"ם גבי שם):

מסורת הש"ס עם הוספות

ט) סוכה מד., כ) לעיל ק. סנהדרין ו. לג. מכוזות כח:, ג) [לעיל קטו:], ד) סנהדרין עד. [ועי' תוס' כתובות ג: ד"ה כל מעי], ה) [לקמן קיט.], ו) [לעיל ט:], ז) מכוזות ט: [ע"ש], ח) עיין תוס' סוכה ל: ד"ה וקרקע, ט) דף לג., י) סנהדרין עג., כ) שם עב ע"א.

הגהות הב"ח

(ע) גב' דפדיון שכיס וכו' לקמיה דרבה פעי"ה: (ב) שם מפקדון מיעט או מכל אשר ישנה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

אן ר"י ואי לא כר' בברכות ירושלמי. נ"ב פ"ב הלכה ח יעו"ש:

תורה אור השלם

א) נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל בַּיי וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֶת יָד אוֹ בְגָזֵל אוֹ עָשַׁק אֶת עֲמִיתוֹ:
(ויקרא ה, כא)

ב) אוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יִשָּׁבַע עָלָיו לַשֶּׁקֶר וְשִׁלַּם אֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִשָּׁתָיו יֹסֵף עָלָיו לַאֲשֶׁר הוּא לוֹ יִתְּנֶנּוּ בְּיוֹם אַשְׁמָתוֹ:
(ויקרא ה, כג)

ליקומי רש"י

עבנא. נחש. דהדרא ליה. למערה הקיפה את המערה כעין גלגל חוצה לגלל פיה (ב"מ פד:). דילכון אמרי דילהון היא. רב כהנא היה מתלמידי רב ושכח מלה של לפני ר' יוחנן מתחת מרגין [שכרג לשון מחת] כלומרין נפרק נתכרג ד"ק והולרך לו ר' יוחנן לומר בפיקות והיה אומר ר' יוחנן לגמי ל"ש היינו שהיה שלכם שלא גילית פיהם מאליכם ולא היה לכם עיקוף הדעת לומר שהיו של גמי בגמ"ש שגלו פתדה להם מכתת שהיכם והמצנר שגלו פם יכולים כדכתיב (מ"ב כד) הכל גלוים עומד מלפתה ומעיד בשדר עולם וכי מה נעורה עומין שגלוים כל מי שהוא בתלמודה [סוכה מד.]. והוא שנשא ונתן ביד. שגמל הוא המעות ממנו בידו ופרעו לגמל דין [בכורות כח:]. חולה את החייב שהיה לו משכון למלוה ממנו ונעל דיין למשכון והמוכרו לגוי. וחייב את הגוזל לשלם ממון מן המובחר ושלם לשופט. וטימא את הטהור נעל שרץ בידם וזרקו עליה לטמאו ואף לחמוך דבריו. ושיבר את הטמא נעל הדיין לפירות עמחים ופרקם שם שהיה שבור מעבר הנהר והיו בה לנשים: בעא. ממרת לטבועי מעברת: מלח ליה. לחפו לחמור והעלילו למיס לשון אחר מלח ליה כמו המלחים (יונה ו) התחיל המלח להציל הספינה ולחפו והעלילו: [האי]. בעל החמור רוצה הוא להרוג נפשות: ושיבר את הכלים. מן של נרדף מן של כל אדם פטור מלשלם שהרי מתחייב בנפשו זה ואפילו מן הורגו לחנן בפרק ק סורר ומורה[ט] ואלו ניתנו להציל בנפשו הרודף אחר חמרו להרגו ומנע תשלומין וחזר ניתנו בחד: מגופו. שהרי נרדף זה רשאי להרוג את רודפו שנאמר (שמות כב) אם במחתרת ימצא הגנב המורה אחרים שם נח להרגך השכם להרגו[כ]: ולא מן הדין. שהרי המציל עצמו בממון חבירו חייב כ"ש מציל אחרים בממון חבירו: [מתני'] שטפה נהר. שהיתה על שפת הנהר והגמיה שפתו והמים שוחקים וכורין מחת השפה ומתפשטו[כא] בתוך השדה: [גמ'] רבי כל מילי. ואפילו קרקעות לשטעה ולהשתן: מיעט שטרות. שאין גופן ממון דיהיב ליה נירא בעלמא: פרש

עשה מעשה נזקים ומזיק ושכי מקרם בסנהדרין (דף נג.) בפרק אחד דיני ממונות (לעיל ק.). שהרי מתחייב בנפשו. נרדיפה זו שהרי ניתן להציל בנפשו ואע"ג דכלים הללו של אחר כל שהם הן בחזקת לזה והמצוה לזה פטור, ורודף שהיה רודף. אחר חבירו לשומו חה רודף אחרי להציל ושיבר את הכלים וכו' (סנהדרין ערו). חייב להעמיד לו שדה אחר. דקסבר קרקע נגזלת וקיימא לה בהשוה גזלן וקרקע הוא דקנסוה את הגזלה. הרי שלך לפניך. קסבר קרקע אינה נגזלת וכי שטפה נהר בהשוטה דמרע קמא היא קיימא. מיעט שטרות. שאין גופן ממון שאינו נרחק לרחוק שכאן (שבועות לו:). שאין גופן ממון. אלא גורמין לגבות ממון (לעיל סב:).

לעולם יכנס אדם בכי טוב. מדקדק ר"ת מדמקדים כניסה ליציאה דמכנס[ד] מעיר תחרת תיכף[ה] מדיליף ברים פסחים (דף ד. ושם[ו]) מאברהם דמלפרע סגי ליזהו מצות דכתיב ויעכס אברהם בנקר ודלמא משום כי טוב הוא דלא הכניס אלא ודאי ממתו לא שייך למימר שיצא בכי טוב שמכיר המוקדים והפחתים ואע"ג דהכא מייתי קרא ופחס לא תגלו מים מפתח מתו עד נקר משמע דמתתו נמי מיירי ים לומר דכיון דהוה מכנסת חציב כמו לעיר[ז] תחרת וכפ"ק דתענית (דף י.) מייתי קרא דהנקר אור ור"י לומר דאין לדקדק מה דאומרים דגמרא נהכי נפרק במה מדליקין (שבת דף לג:) בין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יוצא ובפרק עושין פסין (פיחמין דף כח.) נמי אמרינן אבל אדם מטפח ועולה מטפח ויורד והא דילף מיוסף אברהם נקבר שפיר יליף דמשום כי טוב לא היה צריך לאחר כיון דאול לקבר מלוה דשלומי מלוה אין נוזקין[ח] (ב"ק דף ו:):

שמלאך המות שפקיד שם בליו. [ט]לא גרסינן שנאמר למכתם יפקיד כליו דגבי עשרה מכעות של סנחריב כתיב התי קרא (ישעיה י) [י]מ על עית עבר בנעורון למכתם יפקיד כליו:

מהו להציל עצמו בממון חבירו. מיבעיא ליה מי חיב לעלם כשהציל עצמו מפני פקוח נפש: **דלא** שביק ליה לאחלופי. מתרוייהו כתיב ויצילה של שעורים שלא נטלוה ע"מ לשלם עדשים ושל עדשים שלא לקחוה ממי שזכה בה:

[א]לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב שנאמר[א] ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר ת"ר דבר בעיר כנס רגליך שנאמר ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר ואומר[ב] לך עמי בא בחדריך וסגור דלתיך בעדך ואומר[ג] מחזין תשכל חרב ומחדרים אימה מאי ואומר וכי תימא ה"מ בליליא אבל ביממא לא תא שמע לך עמי בא בחדריך וסגור דלתיך וכי תימא ה"מ [היכא] דליכא אימה מגואי אבל היכא דאיכא אימה מגואי כי נפיק יתיב ביני אינשי בצוותא בעלמא טפי מעלי ת"ש מחזין תשכל חרב ומחדרים אימה אע"ג דמחדרים אימה מחזין תשכל חרב [ד]רבא בעידן רתחא הוי סבר כוי דכתי'[ה] כי עלה מות בחלונינו ת"ר רעב בעיר פזר רגליך שנא'[ו] ויהי רעב בארץ וירד אברם מצריימה [לגור] (ויגר) שם ואומר[ז] אם אמרנו נבא העיר והרעב בעיר ומתנו שם מאי ואומר וכי תימא ה"מ היכא דליכא ספק נפשות אבל היכא דאיכא ספק נפשות לא ת"ש[ח] לכו ונפלה אל מחנה ארם אם יחיונו נחיה ת"ר דבר בעיר אל יהלך אדם באמצע הדרך מפני שמלאך המות מהלך באמצע הדרכים דכיון דיהיבא ליה רשותא מסגי להדיא שלום בעיר אל יהלך בצדי דרכים דכיון דליה ליה רשותא מחבי חבויי ומסגי ת"ר דבר בעיר אל יכנס אדם יחיד לבית הכנסת שמלאך המות מפקיד שם כליו וה"מ היכא דלא קרו ביה דרדקי ולא מצלו ביה עשרה ת"ר כלבים בוכים מלאך המות בא לעיר כלבים משחקים אליהו הנביא בא לעיר וה"מ דליה בהו נקבה: יתיב רב אמי ורב[ט] אסי קמיה דר' יצחק נפחא מר א"ל לימא מר שמעתתא ומר א"ל לימא מר אגדתא פתח למימר אגדתא ולא שביק מר פתח למימר שמעתתא ולא שביק מר אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה לאדם שיש לו שתי נשים אחת ילדה ואחת זקינה ילדה מלקטת לו לבנות זקינה מלקטת לו שחורות נמצא קרח מכאן ומכאן אמר להן אי הכי[י] אימא לכו מלתא דשויא לתרוייכו[כ] כי תצא איש ומצאה קוצים תצא מעצמה שלם ישלם המבעיר את הבערה אמר הקב"ה עלי לשלם את הבערה שהבערתי אני הציתי[ל] אש בציון שנאמר[מ] ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה ואני עתיד לבנותה באש שנאמר[נ] ואני אהיה לה חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה שמעתתא[ס] פתח הכתוב בנזקי ממונו וסיים בנזקי גופו לומר לך אשו משום חציו: [ע]ויתאוה דוד ויאמר מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשער ויבקעו שלשת הגבורים במחנה פלשתים וישאבו מים מבור בית לחם אשר בשער [וגו'] מאי קא מיבעיא ליה אמר רבא אמר ר"ג טמון באש קמיבעיא ליה אי כר'[פ] יהודה אי כרבנן ופשטו ליה מאי דפשטו ליה רב הונא אמר גדישים דשעורים דישראל הוו דהוו מטמרי פלשתים בהו וקא מיבעיא ליה מהו להציל עצמו בממון חבירו שלחו ליה[צ] אסור להציל עצמו בממון חבירו אבל אתה מלך אתה [ומלך][ק] פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בידו ורבנן ואיתימא רבה בר מרי אמרו גדישים דשעורין דישראל הוו וגדישין דעדשים דפלשתים (ר) וקא מיבעיא להו מהו ליטול גדישין של שעורין דישראל ליתן לפני בהמתו על מנת לשלם גדישין של עדשים דפלשתים שלחו ליה[ר] חבול ישיב רשע גזילה ישלם אע"פ שגזילה משלם רשע הוא אבל אתה מלך אתה ומלך פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בידו בשלמא למאן דאמר לאחלופי היינו דכתיב חד קרא[ש] ותהי שם חלקת השדה מלאה עדשים וכתיב חד קרא[ת] ותהי חלקת השדה מלאה שעורים אלא למאן דאמר למקלי מאי איבעיא להו להני תרי קראי אמר לך דהוו נמי גדישים דעדשים דישראל דהוו מיטמרו בהו פלשתים בשלמא למאן דאמר למקלי היינו דכתיב[ת] ויתיצב בתוך החלקה ויצילה אלא למ"ד לאחלופי מאי ויצילה דלא שבק להו לאחלופי בשלמא[ת] הני תרתי היינו דכתיב תרי קראי אלא

עין משפט נר מצוה

נר א מי' פ"ח מהלכות סומל ומזיק הלכה ב ג סמג עשין עח טיש"ע מ"ח סימן שפח סעיף ג: נה ב מי' פ"ב מהל' מלכים הלכה ג:

תורה אור השלם

א) וְלִקַּחְתֶּם אַגְדַּת אֵזוֹב וְטִבַלְתֶּם בַּדָּם אֲשֶׁר בַּסַּף וְהִגַּעְתֶּם אֶל הַמַּשְׁקוֹף וְאֶל שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת מִן הַדָּם אֲשֶׁר בַּסַּף וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר: (שמות יב, כב)

ב) לֵךְ עַמִּי בֹּא בַחֲדָרֶיךָ וְסְגֹר דַּלְתְּךָ בַּעַדְךָ חֲבִי כִמְעַט רֶגַע עַד יַעֲבָר זָעַם: (ישעיה כו, כ)

ג) מִבַּחוּץ תְּשַׁכֵּל חָרֶב וּבַחֲדָרִים אֵימָה גַּם בָּחוּר גַּם בְּתוּלָה יוֹנֵק עִם אִישׁ שֵׂיבָה: (דברים לב, כה)

ד) כִּי עָלָה מָוֶת בְּחַלֹּנֵינוּ בָּא בְאַרְמְנוֹתֵינוּ לְהַכְרִית עוֹלֵל מִחוּץ בְּחוּרִים מִרְחֹבוֹת: (ירמיהו ט, כ)

ה) וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה לָגוּר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעָב בָּאָרֶץ: (בראשית יב, י)

ו) אִם אָמַרְנוּ נָבוֹא הָעִיר וְהָרָעָב בָּעִיר וָמַתְנוּ שָׁם וְאִם יָשַׁבְנוּ פֹה וָמָתְנוּ וְעַתָּה לְכוּ וְנִפְּלָה אֶל מַחֲנֵה אֲרָם אִם יְחַיֵּנוּ נִחְיֶה וְאִם יְמִיתֵנוּ וָמָתְנוּ: (מלכים ב ז, ד)

ז) כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה קוֹצִים וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ אוֹ הַקָּמָה אוֹ הַשָּׂדֶה שִׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעִר אֶת הַבְּעֵרָה: (שמות כב, ה)

ח) בְּלֹה יְיָ אֶת חֲמָתוֹ שָׁפַךְ חֲרוֹן אַפּוֹ וַיַּצֶת אֵשׁ בְּצִיּוֹן וַתֹּאכַל יְסוֹדֹתֶיהָ: (איכה ד, יא)

ט) וְאָנִי אֶהְיֶה לָהּ נְאֻם יְיָ חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וְלִכָבוֹד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ: (זכריה ב, ט)

י) וַיִּתְאַוֶּה דָּוִד וַיֹּאמֶר מִי יַשְׁקֵנִי מַיִם מִבּאר בֵּית לֶחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁעַר: (שמואל ב כג, טו)

יא) וַיִּבְקְעוּ שְׁלֹשֶׁת הַגִּבֹּרִים בְּמַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים וַיִּשְׁאֲבוּ מַיִם מִבְּאֵר בֵּית לֶחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁעַר וַיִּשְׂאוּ וַיָּבִאוּ אֶל דָּוִד וְלֹא אָבָה לִשְׁתּוֹתָם וַיַּסֵּךְ אֹתָם לַיְיָ: (שמואל ב כג, טז)

יב) חֹבֵל יָשִׁיב רָשָׁע גְּזֵלָה יְשַׁלֵּם בְּחֻקּוֹת הַחַיִּים הָלַךְ לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת עָוֶל הֵן יִחְיֶה לֹא יָמוּת: (יחזקאל יח, ז)

יג) וְאַחֲרֵיו שַׁמָּא בֶן אָגֵא הָרָרִי וַיֵּאָסְפוּ פְלִשְׁתִּים לַחָיָה וַתְּהִי שָׁם חֶלְקַת הַשָּׂדֶה מְלֵאָה עֲדָשִׁים וְהָעָם נָס מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים: (שמואל ב כג, יא) יד) וְהוּא הָיָה עִם דָּוִד בְּפַס דַּמִּים וְהַפְּלִשְׁתִּים נֶאֶסְפוּ שָׁם לַמִּלְחָמָה וַתְּהִי חֶלְקַת הַשָּׂדֶה מְלֵאָה שְׂעֹרִים וְהָעָם נָס מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים: (דברי הימים א יא, יג) טו) וַיִּתְיַצֵּב בְּתוֹךְ הַחֶלְקָה וַיַּצִּילָהּ וַיַּךְ אֶת פְּלִשְׁתִּים וַיַּעַשׂ יְיָ תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה: (שמואל ב כג, יב)

מסורת הש"ס עם הוספות

ע) פסחים ג. [ופ"ב]. מכילתא ג: [ופ"ב]. ב) [מנחות דף נב:]. ג) [לעיל כב:]. ד) [נקמן ג:]. ה) [נקמן קיז:]. ו) ב"ב ק: [מנחות כ:]. [יומא טו:]. ז) [ד"ה שנאמר]. ח) פסחים ח. ט) [מ' תוספות פסחים ב. ד"ה יכנס. ותוספות יומא כח. ד"ה אמר ומולין נא: ד"ה מכבה].

הגהות הב"ח

(ע) גמ' דמלמדים חוזר וקע מיבעיא:

גליון הש"ס

גמ' רבא בעידן רתחא. עיין תוספות רש"י ד"ה שמלאך וכו'. עי' מנחות דף כ ע"ב תוד"ה מלך: תוס' ד"ה שמלאך וכו' לא גרסי'. עי' נמ' סמלך שנשקף תשובה נתת ודיים מת"ש ויי"ל תוס' כה:

הגהות וציונים

ע) צ"ל רבי אמי ורבי אסי (ב"ש, ובכתיי ר' אמי ור' אסי). ב) בע"י וכתי' הגירסא אני חצתי. ג) [לפמ"ש תוס' ניטין סח ע"א ד"ה וכתיב כה' ראש"ם שהפסוק לא נכתב עדיין היו יודעין ניחא ג"כ הכא ועי' סנהדרין סב ע"א) (גליון). ד) צריך להיסיף למ"ד (ב"ש, וכ"ה בכת"י). ה) נרצ"ל לישנא דקרא (באה"ם). ו) נרצ"ל בפיסיה (באה"ם). ז) יש להוסיף לעיר אחרת ויצא מעיר אחרת אייתי (דבש חמר). ח) בדפו"י נוסף וגם. ט) צ"ל מעיר (ר"ש"ם).

ליקוטי רש"י

יכנס בכי טוב. סיעת לדרך יעשם ערבית לבית מלון בטוב סחמם וזחתם ולמחר יחמיץ עד סגן סחמם ויצא בטוב שפלוך לו טוב כי שנאמר נתתי טוב ופם היא טובתו מפני סחיות ומפני סלסעים (פסחים ב:). בכרב בעוד שפחמם ארחתם שלהן ליפטון מלניין לו נמי שלא יסול נפטרות ובקשים שמעיר שלא יגלילו עליו פלילות מרגל סחם לו בגב. ויצא בכי טוב. שימחין עד שיסור כמו חרש לפוקים חת סחור כי טוב (ישעיה כ:). דשויא לתרוייכו. שמחת מיטלת לפניהם כמו (לפחר ג) יהן טוב לפניהם (אסתר ט:). ואני אהיה לה חומת אש. ומני לפיהם לה למגן כלילו חומת הם פכיב לה (זכריה ב, ט). פתח הכתוב בנזקי ממונו. דכתיב כי תצא בעד סחמם מעלתם. וסיים בנזקי גופו. דקרי ביה ממעיר. לומר לך אשו. מי ישקני מים. משום חציו. סיינו שכחוב לפיכך דהוי כמוכן (לעיל נב:). שהפלך פורץ. נדרשת של פחרים לעשות לו דרך לקר מכיסו לפרדסו או לכרמו (ישעיה מ:). לעשות לו דרך. לפדסו ולכרמו (שמוחיין ב:). שהפלך פורץ סיים וגדר מלפניו לעשות לו דרך ולא יעט יפין ושמאל ובספרי מפרשת סהלך נפקא לן מקרא זה ומלא סניני דהדכסה לפלני כיס לבני מלחיו קרוים גדלנו משל לחיו כדלעיל נמי (סוריות דף ע.) ובסכון סגדול מלחיו (ישעיה ג"ם ש:).

יב רודף שהיה רודף וכו'. דיניס אלו מימרא פשוטא בהגוזל (קיז:) ובהלכות ומיתת בסנהדרין (עד.):

טו ספינה שחשבה וכו'. כתב עליו הר"ן ז"ל א"א מין כאן מלא ומין כאן מבלין שמין כאן דין רודף ומין זה דומה למעשה דחמרא דפרק הגוזל ודין זה שהפיל חיט אחד מחשבין על כולם לפי מעשה כדאיתא בגמרא ע"כ. כתב הרב עובדא דחמרא אבר ממנו יצא הדין אל רבינו ז"ל ואמר שאינו דומה ואל כתב הטעמה וזהו תמה מיך יחמה הרב דברי רבינו ז"ל בלא טעם ורמיה. ועתה אפרש. גרסינן בפרק הגוזל (קיז:) ההוא גברא דהוה מפיק חמריה למבראי הוו סלקי מינצי קא בעי דנעבע מינצי קא חד מנייהו שדייה לחמריה במיא אתא לקמיה דרבא פטריה ל"ל מבי הא מיל עלמו בממון חבירו הוא ל"ל הא רודף הוא רבא לטעמיה וכו' ובהוא פרקא (קפח:) גרסינן ת"ר ספינה שהיתה מהלכת בים ועמד עליה נחשול לטבעה והקלו עליה ממשה מחשבין לפי משוי ומין מחשבין לפי ממון וכו' ואמתיין בהלכות. וכבר כתב רבינו דין זה בדבריתא בלשונה פי"ב מהלכות גזילה ואבידה (ה"ד) ומתוך דבריו נ"ל שהוא מחלק בין זו לזו דהתם דוקא עמד עליה נחשול שהוא טער כבד מגלי היס ומין הספינה טעונה יותר מדאי אלא להשקיע אלא גלי היס הס מעליכים על לד זה אתה מחשבין לפי משוי וכמה פעמים יקרה זה ליורדי היס ומה שכתב כאן שהפיל כשהיס מתנהג כדרכו אלא שהפיל או שכיס טעונה יותר מדאי שמחד או שכיס

יב רודף שהיה רודף וכו'. כתב הרב המגיד כתב הר"ן מין כאן מלא וכו' וזהו תימה מיך יחמה הרב דברי רבינו אלא טעם ורמיה ועתה אפרש וכו'. כתב על זה נמקי יוסף בפרק הגוזל בתרא אמר המחבר מפני שדעת * המחבר כמו שהגיד המגיד מפסו הרב שמתוך דברין ניכר שמינו מדבר אחד ידוע שטוען תומה יותר מדאי ואז מחשבה להשבר דמה בין זה למעשה דחמרא ועוד שהוא מבואר שמין כן דעת המחבר שאמר והקל ממשאה אלא חילק בין משא של טוען דאשונה שמינו מכניד לטוען בתחרונה שמכניד יותר מדאי אלא שהגורס הוא המשא שהיה כבר בה ומין אלו יודעים מי הגורס מן הסותרים ובין שטעונה יחד או שהחזיקו בה קודם שתלך במים אלא היה ניכר עדיין ההיזק וכשהלכה ע"פ המים מחשבה להשבר דלא מלינו למימר לשום אחד שהוא הגורס וזה כשעשה נחשול שבים שכיון שמין זה גורס יותר מזה מדוע נגיל לאחד בממון חבירו אלא כל אחד בממונו נחלקים שוים ולא דמי למעשה דחמרא שהיה ידוע שהוא בא ושבע כרודף ממש ולפיכך לא שעשה בה הרב שום שעשה עכ"ל. ואני אומר שמה שכתב שהוא מבואר שמין כן דעת המחבר וכו' אינו קשה כלל שמאחר שבפרק י"ב מהלכות גזילה כתב דין ספינה שעמד עליה נחשול וכאן כתב ספינה שחשבה להשבר מכובד המשוי ממילא משמע שצריך לפרש מה שכתב כאן כמו שכתב הרב המגיד דמיירי בכעין שעובדא דחמרא ועוד שכתוב שמוך לדין רודף כמו שהוא בגמרא:

* בדפוסין מדפיס הוגה בגמק"י שאין דעת.

יב רודף שהיה רודף אחר חבירו להרגו או לדבר עבירה ושבר את הכלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור מן התשלומין מפני שהוא מתחייב בנפשו. שכיון שרדף התיר עצמו למיתה: יג נרדף ששבר כלים של רודף פטור. לא יהא ממונו חביב מגופו. ואם שבר כלי אחרים חייב. שהמציל עצמו בממון חבירו חייב: יד מי שרדף אחר הרודף להושיע הנרדף ושבר את הכלים בין של רודף בין של כל אדם פטור. ולא מן הדין אלא תקנה היא שלא ימנע מלהציל או יתמהמה ויעיין בעת שירדוף: טו *ספינה [כ] שחשבה להשבר מכובד המשוי ועמד אחד מהן והקל ממשאה והשליך בים פטור. שהמשא שבה כמו רודף אחריהם להרגם ומצוה רבה עשה שהשליך והושיעם:

בריך רחמנא דסייען

השגת הראב"ד

הט"ו. ספינה שחשבה וכו' שהמשא שבה כמו רודף אחריהם להרגם. ס"ס מין כאן לא מלא ולא מבלין שמין כאן דין רודף כלל ומין זה דומה למעשה דחמרא דפרק הגוזל ודין זה שהפיל ליס אע"פ שהפיל מצל פיס אחד מחשבין על כולם לפי מעשה כדאיתא בגמרא.

משנה למלך

יב רודף שהיה רודף וכו'. עד ויעיין בעת שירדוף. בפרקין פ' הגוזל ומפיל ובסנהדרין פ' בן סורר ומורה: טו. ספינה שחשבה להשבר מכובד המשוי עד והושיעם: כתב הרמב"ד ז"ל מין כאן לא מלא ולא מבלין שמין כאן דין רודף וכל ומין זה דומה למעשה דחמרא דפרק הגוזל ודין זה שהפיל חיט אחד מחשבין על כולם כדאיתא בגמרא ע"כ: ואני אומר כשבוד הרמב"ד ז"ל שפסק זה הפסק. וכן דמ"ר פסיקא שהיתה מהלכת בים ועמד עליה נחשול לטבעה בים פסק זה הפסק. וכן משמ הר"מ ז"ל מקולי (סוף מ"ע ע') והודה לו בו. וכן עלה על דעתי בימי חרפי זמן רב עד שבדקתי דעת ר"מ ז"ל ומצאתי דרכו ושדוריו ודבריו מופלגים בכמה דרכים שכתבתי מקומם בזה המיבור ומצאתי דין הפסיקה ההיא עם דין המשבון לפי ממון מאר מירי שהטילו מדעת כולם אבל זה הטיל אחד מדעתו להקל מעליהם ולכך כתבו שם ר"מ ז"ל עם הדברים שיכולין להסכים וכבר כתבנו פ' י"ב מהלכות גזילה ואבדה על פי הברייתא והסוגיא הסמוכה שם וגם אני מצאתי ונייתי שם כל הצורך אז אמר לבי ודאי וכרור שזה הדין מחודש היה לו לר"מ ז"ל ממקום שאין אנו יודעין עדיין ואף שיש לי לדמות זה להא דגרסינן פ' החובל (צא:) שור העומד להריגה ואילן העומד לקציצה דפטרינן ליה מלשלם ממון המזיק ומחייבינן ליה כמה שהפקיע ממנו המצוה דשמעינן מינה מרמי חדא דהקודם זכה במצוה ועוד דאינו חייב ממון מ"מ לאו מדין רודף אתיא ועוד יש לו לרמיה מהיות דפסיקא לגבי מעוברת וילדה ומקשית בגליונא שמלישין לומה בנפשו של

טו ספינה שחשבה וכו'. עד ומצוה רבה עשה שהשליך והושיעם. בפרקין פ' הגוזל ומפיל ובסנהדרין פ' בן סורר ומורה: יז. ספינה שחשבה להשבר מכובד המשוי עד והקל ממשאה והשליך בים פטור. שהמשא שבה כמו רודף אחריהם להרגם ומצוה רבה עשה שהשליך והושיעם: כתב הרמב"ד ז"ל מין כאן לא מלא ולא מבלין שמין כאן דין רודף ומין זה דומה למעשה דחמרא דפרק הגוזל ודין זה שהפיל חיט אחד מחשבין על כולם לפי מעשה כדאיתא בגמרא ע"כ: ואני אומר כשבוד הרמב"ד ז"ל שפסק זה הפסק. וכן דמ"ר פסיקא שהיתה מהלכת בים ועמד עליה נחשול לטבעה בים פסק זה הפסק. וכן משמ הר"מ ז"ל מקולי (סוף מ"ע ע') והודה לו בו. וכן עלה על דעתי בימי חרפי זמן רב עד שבדקתי דעת ר"מ ז"ל ומצאתי דרכו ושדוריו ודבריו מופלגים בכמה דרכים שכתבתי מקומם בזה המיבור ומצאתי דין הפסיקה ההיא עם דין המשבון לפי ממון מאר מירי שהטילו מדעת כולם אבל זה הטיל אחד מדעתו להקל מעליהם ולכך כתבו שם ר"מ ז"ל עם הדברים שיכולין להסכים וכבר כתבנו פ' י"ב מהלכות גזילה ואבדה על פי הברייתא והסוגיא הסמוכה שם וגם אני מצאתי ונייתי שם כל הצורך אז אמר לבי ודאי וכרור שזה הדין מחודש היה לו לר"מ ז"ל ממקום שאין אנו יודעין עדיין ואף שיש לי לדמות זה להא דגרסינן פ' החובל (צא:) שור העומד להריגה ואילן העומד לקציצה דפטרינן ליה מלשלם ממון המזיק ומחייבינן ליה כמה שהפקיע ממנו המצוה דשמעינן מינה מרמי חדא דהקודם זכה במצוה ועוד דאינו חייב ממון מ"מ לאו מדין רודף אתיא ועוד יש לו לרמיה מהיות דפסיקא לגבי מעוברת וילדה ומקשית בגליונא שמלישין לומה בנפשו של

משנה למלך

דמי' (סנהד' עד.) דאם יכולין להציל באחד מאיבריו של רודף שאין הורגין לומו שדין זה לא נאמר אלא בשיש אחר הבא להציל אבל הנרדף לומו מדקדק בזה ועיין בכנסת הגדולה בחדושיו על הרא"ש פרשת וישלח ע"כ):

מגדל עוז

יב-יד. רודף שהיה רודף וכו' עד ויעיין בעת שירדוף. בפרקין פ' הגוזל ומפיל ובסנהדרין פ' בן סורר ומורה: טו. ספינה שחשבה להשבר מכובד המשוי עד והושיעם: כתב הרמב"ד ז"ל מין כאן לא מלא ולא מבלין שמין כאן דין רודף ומין זה דומה למעשה דחמרא דפרק הגוזל ודין זה שהפיל חיט אחד מחשבין על כולם כדאיתא בגמרא ע"כ: ואני אומר כשבוד הרמב"ד ז"ל שפסק זה הפסק. וכן דמ"ר פסיקא שהיתה מהלכת בים ועמד עליה נחשול לטבעה בים פסק זה הפסק. וכן משמ הר"מ ז"ל מקולי (סוף מ"ע ע') והודה לו בו. וכן עלה על דעתי בימי חרפי זמן רב עד שבדקתי דעת ר"מ ז"ל ומצאתי דרכו ושדוריו ודבריו מופלגים בכמה דרכים שכתבתי מקומם בזה המיבור ומצאתי דין הפסיקה ההיא עם דין המשבון לפי ממון מאר מירי שהטילו מדעת כולם אבל זה הטיל אחד מדעתו להקל מעליהם ולכך כתבו שם ר"מ ז"ל עם הדברים שיכולין להסכים וכבר כתבנו פ' י"ב מהלכות גזילה ואבדה על פי הברייתא והסוגיא הסמוכה שם וגם אני מצאתי ונייתי שם כל הצורך אז אמר לבי ודאי וכרור שזה הדין מחודש היה לו לר"מ ז"ל ממקום שאין אנו יודעין עדיין ואף שיש לי לדמות זה להא דגרסינן פ' החובל (צא:) שור העומד להריגה ואילן העומד לקציצה דפטרינן ליה מלשלם ממון המזיק ומחייבינן ליה כמה שהפקיע ממנו המצוה דשמעינן מינה מרמי חדא דהקודם זכה במצוה ועוד דאינו חייב ממון מ"מ לאו מדין רודף אתיא ועוד יש לו לרמיה מהיות דפסיקא לגבי מעוברת וילדה ומקשית בגליונא שמלישין לומה בנפשו של

* ממ' היא בהלכות ספ"ז, ובפרק בן סורר (עב:) מיהו רק רבא וכו' [אף תום' נדה מ"ד סע"ב ותום' הרא"ש ערכין ז' כתבו דמייתי לה בפ' בן סורר והעיר עליהם במלחמת שלמה [שבת

** נראה שחסר פה יראה לי ולא מדברי רבינו דאי"כ הוי

הגר"א

הי"ב. שכיון שרדף התיר כו'. עכה"ג שכ' פי' שהרי ניתן להציל הנרדף בנפשו של רודף, רש"י שם ושם [כ"ק קיז: סנה' עד.] וז"ש [כשו"ע] אחת מהעבירות שהיתה בתחלה שבנה לכבוים חמור בכפיפה אבל כי רואה שכוונתו קופץ ומדלג שם הבליעו אינו נמנע הציל בחמור [ר"ת ב"ב ד' ע"ב ותו"ד] וכמו בשמד ובחול וז"ש [ברמב"ם] כשהוא על הסרבדי וכ"ו בפי' הרמב"ן בן בנו של הרמב"ן ז"ל:

הט"ו. ספינה כו'. הרמב"ד הביאו והמ"מ מו' דוקא בחשוב שמין הספינה בעוה"ר יותר מדאי משא"כ בס"ג דהמשא הוי כרודף וז"ש [הרמב"ם] וי"ל כו'. אבל הרי"ף

ריע"א

יב. בהלכ' (בפוסקים) אבל הנרדף כו'. [וכיה] בהגהות [סוכה נב: ד"ה] ומפיל (סוכה נב: ד"ה) ומפיל ובסנהדרין פ' בן סורר ומורה: טו. ספינה שחשבה להשבר מכובד המשוי עד והקל ממשאה והשליך בים פטור. שהמשא שבה כמו רודף אחריהם להרגם ומצוה רבה עשה שהשליך והושיעם: כתב הרמב"ד ז"ל מין כאן לא מלא ולא מבלין שמין כאן דין רודף ומין זה דומה למעשה דחמרא דפרק הגוזל ודין זה שהפיל חיט אחד מחשבין על כולם לפי מעשה כדאיתא בגמרא ע"כ: ואני אומר כשבוד הרמב"ד ז"ל שפסק זה הפסק. וכן דמ"ר פסיקא שהיתה מהלכת בים ועמד עליה נחשול לטבעה בים פסק זה הפסק. וכן משמ הר"מ ז"ל מקולי (סוף מ"ע ע') והודה לו בו. וכן עלה על דעתי בימי חרפי זמן רב עד שבדקתי דעת ר"מ ז"ל ומצאתי דרכו ושדוריו ודבריו מופלגים בכמה דרכים שכתבתי מקומם בזה המיבור ומצאתי דין הפסיקה ההיא עם דין המשבון לפי ממון מאר מירי שהטילו מדעת כולם אבל זה הטיל אחד מדעתו להקל מעליהם ולכך כתבו שם ר"מ ז"ל עם הדברים שיכולין להסכים וכבר כתבנו פ' י"ב מהלכות גזילה ואבדה על פי הברייתא והסוגיא הסמוכה שם וגם אני מצאתי ונייתי שם כל הצורך אז אמר לבי ודאי וכרור שזה הדין מחודש היה לו לר"מ ז"ל ממקום שאין אנו יודעין עדיין ואף שיש לי לדמות זה להא דגרסינן פ' החובל (צא:) שור העומד להריגה ואילן העומד לקציצה דפטרינן ליה מלשלם ממון המזיק ומחייבינן ליה כמה שהפקיע ממנו המצוה דשמעינן מינה מרמי חדא דהקודם זכה במצוה ועוד דאינו חייב ממון מ"מ לאו מדין רודף אתיא ועוד יש לו לרמיה מהיות דפסיקא לגבי מעוברת וילדה ומקשית בגליונא שמלישין לומה בנפשו של

* ממ' היא בהלכות ספ"ז, ובפרק בן סורר (עב:) מיהו רק רבא וכו' [אף תום' נדה מ"ד סע"ב ותום' הרא"ש ערכין ז' כתבו דמייתי לה בפ' בן סורר והעיר עליהם במלחמת שלמה [שבת

** נראה שחסר פה יראה לי ולא מדברי רבינו דאי"כ הוי

מקורות וציונים

ס"כ"ג והי"ח ופ"ג ה"ג ופכ"ג ה"כ, טו"ל פפ"ב, מצמ' מו"מ פפ"ח, מנה"מ פי"ט ה"ה ופי"ד ה"ד, כלים פ"ח ה"ד, מקוואות פ"ב פ"ו, נז"מ פפ"ו, מגנה פפ"ז, רוצח פ"ב הי"ד ופ"ג ה"ז, מכירה פ"ו פי"ד ופ"ו ה"י ופכ"ט הי"ח, שלומין פפ"ה ופפ"ו ורפ"ז, עבדים פ"ד ה"י ופ"ט ה"ו, שכירות פ"ב ה"ג, טו"ל פי"ח ופכ"ו ה"י ופכ"ט הי"ח, מגלות פ"ד ה"ב ופ"ו ה"י, סנהדרין פ"ד פי"ח ופי"ב פי"ג ורפכ"ו, עדות פפ"ז ה"ה ופכ"ב ה"ב, ממרים פ"ו ה"ג, מגל פ"ב ה"ה ופ"ט הי"ב, מלכים פ"ה ה"ח ופ"ט הי"ח ופ"ו ה"י ופ"ט הי"ב. (כל אלו ממנו נתחוקה מירפא להג"ר אדר"ת). ולשון אני אומר ביסודי התורה פפ"ד, ע"ז פ"ב ה"ז, ברכות פ"ח ה"ה, פיהות פפ"ז ה"ז ופי"ח הכ"ב ופי"ט הכ"ג, נערה פ"ב הי"ז, פיסו"ב פי"ג פה"ו, שבועות פי"ב ה"י, מכירה פ"ז הי"ב ופפ"ו הי"ח ופכ"ט ה"ח וי"ז, עבדים פ"ח הי"ז, שכירות פ"ה ה"ה, מלוה פ"ב ה"ד, טוען פ"ג ה"ז, נחלות פ"ז ה"ג. ובמגרמו לר' פינחס הדיין כ' שכל הדברים שבחיבור הפחה שנו תלמוד ערוך הוא בפי' בבלי או בירוש' או מסיפרא וספרי או מפה וכו' ובבר שהוא מתו' הגאונים סומר בפירוש הזה הגאונים [במקו"ל נז"מ פ"ח ה"כ] או מקנת מחרונים היא וכיו"ב ובבר שהוא מפלסופי סומר בפי' ירמה כי שהדבר כך וכך או אני סומר מכאן למד שהדבר כך וכך חו היא הרמיה עכ"ל:

מל"מ (בפוסו) פ' וישלח עה"פ ויירא ויצר לו והוסיף ע"ז בבבא"ג פי' שפ"מ הגב"י סות פ"ב והסריך בדינו דמי מ"ע ע"ז בדיני רודף ומחמרת:

הי"ב-טו. ז"ע פי' ס"פ פ"ג-ד.

הי"ב. עי' סה"ל בבבא. להרגו או לדבר עבירה רוצח פ"ב ה"ו וה"ו-יח. ועי' שוחת העמקים כלל כ"ה. פשוט כו' בנפשו בבבא רפ"ג ועכ"מ עדות פכ"ה ה"י:

הי"ד. בין כו' בין כו' ג' הרמ"ם:

הט"ו. עי' מפירי ורמ"ך בשט"מ.

השגות, עסמ"ע ומ"ז. הגר"א, וכ"כ שפי' הראב"ד עי' חי' רמב"ך בדיני מבור שבסוף הספר [ור' בשמ"ק] ובהשגתו על כריס"ק שפי' מעשה דחמרא בפוסו מהר:

הגהות ביבליות

[כ] שיק בבר כ' כ:

סעיף ג' ז או אחר אחת מהעריות לאונסה. לשון הטור [סעיף ד'], בין מיני כריתות בין מיני מיתות ב"ד או לחלר זכר לרבעו כו'. ור"ל לף ע"פ דבחיוב כריתות אין על הרודף חיוב מיתת ב"ד, מ"מ פטור על שבירת הכלים כיון דקיים ליה בדרבה מיניה [ש]מתחייב בנפשו בידי שמים, ועיין פרישה [שם]: חן שלא יהא ממונו חמור מגופו. פירוש, שהרודף להרג לרודף פטור, כמו שאמרו [סנהדרין פ"ב ע"א] שאם קדם זמרי והרג לפנחס היה פטור:

ג ח)רודף שהיה רודף אחר חבירו להרגו ז)או אחר אחת מהעריות לאונסה ושבר כלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור שהרי הוא מתחייב בנפשו שכיון שרדף ט*התיר עצמו למיתה ולכך פטור מהתשלומין ואם הנרדף שבר כלים של רודף פטור *חישלא יהא ממונו חמור מגופו ואם היו של אדם אחר חייב שהמציל עצמו בממון חבירו חייב (ועיין לעיל סימן שנ"ט סעיף ד') ואחר שרדף אחר הרודף להציל את הנרדף ושבר כלים בין של רודף בין של כל אדם פטור כדי שלא יבואו מלימנע מלהציל את הנרדף.

ד יא)ספינה שחשבה להשבר מכובד המשוי ועמד אחד מהם והקל ממשאה

ציונים ומקורות ח) לשון רמב"ם פ"ח ממונל דין י"ב-י"ד. ז) לשון רמב"ם סוף הלכות מוכל.

סעיף ג' ב) או אחר אחת מהעריות כו'. לשון הטור, בין מיני כריתות בין מיני מיתות ב"ד או לחלר זכר לרבעו כו'. ור"ל דאע"ג דבחיוב כריתות אין על הרודף חיוב מיתת ב"ד, מ"מ פטור על שבירת הכלים כיון דקיים ליה בדרבה מיניה שמתחייב בנפשו בידי שמים, עכ"ל סמ"ע [סק"ז]. וכל זה תמוה, דסוגיין דעלמא לחפוקי מדר' נחוניא בן הקנה ולא אמרינן קים ליה בדרבה מיניה אלא בחיבי מיתות ב"ד כדאיתא בגמרא דף ל' [ע"א] ובשטועות דף ל"ג [ע"א] ובכמה דוכתי, וכן פסקו כל הפוסקים בהרבה מקומות. ועוד, דאפילו ר' נחוניא מודה הכא דבעידנא דדרך חייב בחשלומין כדאיתא בגמרא דהכא וכו', ע"כ יאמר סברת שלא תשמע לי. סעיף ג'. רודף שהיה רודף אחר חבירו להרגו. ואם שייכא דאפו להרוג כל אחד את חבירו [והחמילו בחמד, עיין סימן תכ"ח סעיף י"ג] ושבר אחד כלים של אדם אחר, יהיה דע"כ פטור, דגם זה מצווה כל הרואה להרוג אחד מהם. ולאיה מסנהדרין ריש דף ע"ד ע"ב, דאל"כ מה הוכחה מן כי יגפו אנשים [שמות כ"א כ"ב], דילמא מיירי שכתוב בהחמילו באחד ומצות שייכא מצות מיתה כל אחד לאחרו. ואולי כיון דכתיב ונפלו וכו' יענש, נלמוד ימיר, ואילו החמילו באחד אמאי לא ילמוד שייכא. אך זה אינו, דגם בהחמיל אחד יקשה יחמיר גם השני דהא נרדף שהחיב חייב, ולהיפוך אם מיירי בלא החמילו באחד, מה הוכחה, דילמא עונש יענש קאי על השני שהוא נרדף ולא רודף, וזה לק"מ דא"כ אם (אסון) [אסון] יהיה ג"כ יחמיר וכן בלא החמילו באחד, דילמא מיירי בנגפו שייכא [עיין לקן עזרא], ומשלם הנרדף הכל כיון שהרודף פטור וכמו בסימן ת"י סעיף ל"ה. דא"כ בהחיבא (אסון) אמאי יהיה נפש תחת נפש דהא הוי כמו הכוהו עשרה בני אדם שהנסרין ע"ח ע"ב. שם. בין של כל אדם פטור. לע"ק בלא הזכיר לשם יכול להציל בחאד מאיכריו דחייב הרודף לשלם כדחוכח בסנהדרין ריש דף ע"ד. ולדברי המשנה למלך [בהל"ה פ"ח מחובל ומזיק ה"ו] שהכחאי לקמן בגליון סימן תכ"ה סעיף ג' [ד"ה באבר מאברין] ניחא, דהא מ"מ לגבי נרדף עצמו הוא מחמיב בנפשו, והיה מדוקדק היטב לשון הש"ך כאן שכחב "שהרשות לנרדפים להרגו". אך לפי"ז קשה מהנסרין ריש דף ע"ד אי אמרת בשלמא יכול להציל וכו', וקשה אלכחי מי ניחא, הא מ"מ הנרדף יכול להורגו. ועיין בגליון סימן תכ"ה סעיף ג' מה שכחבחי על דברי המשנה למלך. שם. שכיון שרדף החיר עצמו למיתה. עיין גליון שמ"ע סימן תכ"ה סק"ג. שם. שלא יהא ממונו חמור מגופו. עיין סימן שפ"א סעיף י"ג וכש"ך שם סקט"ג וסקנ"ה ובשמ"ע סימן תכ"ה סק"ה. שם. ואם היו של אדם אחר חייב. עיין ש"ך לעיל סימן שע"ח סק"כ. ובחי מיושב מה דקשה על מהרש"ל בחידושיו [בישו"ש] לפרק הגוזל בחרא ונחן היד בחוחם לחייב חשום דזכה היה והיה שלו לענין חחריות, והרי הכא לא הגיחהו אלא שלא יחחייב להכא לא מגופיה שיעשה והוא עושה להציל עצמו, חשב"כ שם לחשנחו למקום כיד. סמ"ע סק"ח. שאם קדם זמרי והרג. עיין בסימן תכ"ה סק"ל, ושם הוא רבותא לשלח לפנחס דאפי' היה להרוג, מ"מ כיון דלאינו רק רשות [עיין חשנה למלך פ"ה מרוצח הט"ו], היה זמרי פטור, אבל כאן ס"ל דלמוד מזמרי, דוקא לא גרע הנרדף מאחר אלא שהרודף שמחייב להרוג הרודף. ועיין רש"י נג"ק קי"ל ב' [ד"ה בדמים] כחב ג"כ טעם לנרדף שכיבר, דרשאי להרוג הרודף שנאמר [שמות כ"ב א'] אם במחחרת וכו', אם בא להורגך השכם להרגו. ש"ך סק"ב. ולא אמרינן קם ליה בדרבה מיניה. עיין לעיל סימן פ"ו סקנ"ח ובשם ש"ך בשם. שם. דמעידנא דרדף, ושייכר

ערך לחם

המוחזק בו, כנ"ל. האומר לחבירו זרוק מנה לים ואחחייב אני לך, יש אומרים דחייב ויש אומרים דפטור. [ר"ן קדושין ד' ע"ב מדפי הרי"ף], ועיין לעיל סימן קכ"ט [סעיף כ"ב בערך לחם] חשובת הרדב"ז [חלק ז' סי' מ"א], ועיין אה"ע סימן ל' [בערך לחם סעיף י"א].

טורי זהב

ראיתי טעם זה בדברי רש"ל [ישו"ש ב"ק פ"ח סי' ס"ז]:

באר הגולה

סעיף ג' ה. לשון הטור סעיף ד'[ה"ה], וכ"כ הרמב"ם בפ"ח מהלכות מוכל ומזיק דין י"ב י"ג ו"ד. מימרא דרבה פרק הגוזל בחרא דף קי"ז ע"ב ובפ"ח דסנהדרין דף ע"ד ע"ח. ה*. פירוש, שהרי יכול להציל הנרדף בנפשו על רודף. סעיף ד' ו. לשון הרמב"ם שם [פ"ח מחובל] דין ט"ו. ופירש הרב המגיד שם דברי כמ"ש הרמ"ח בשם י"ח, דלמיני שטענה החחד יותר מדאי ואז המשוי הוי כרודף, והיינו עובדא דחמרא שם [ב"ק קי"ז ע"ב]. וגלע"ד שפירשה כפירוש רש"י [ד"ה אסיק] שהיו כבר החנשים בה בספינה וזה הכניס חח"כ החמור, ובהכנסת החמור בעי הספינה לחטבע, דהוי רודף שהכניד תומה, וכ"כ הני"י שם [מ"ד ע"א מדפי הרי"ף], וכגירסא שהעחיק הרב המגיד. אבל לגירסא הספרים וגירסא הרי"ף דגרסי דקדיס חמרא למברא וכו', צריך לפרש שהיה החמור משוגע שהיה מרקד ומקרטע, ודחפו אחד מהם שלא חטבע הספינה, ופטרו רבא משום דהוי רודף. ומ"ש המרדכי [המובא בציונים אות י"א] והביאו הרמ"א שם דרך להכניס החמורים וכו' המשליכו חיב, ע"כ הוא חמוה לענ"ד, הלא גם האדם שם יכנה בחיה מעשה ויכנים הספינה כולה בבכנה יחין להציל בנפשו, ובבר חמה גם הב"י [בסוף הסימן] כחב ע"ש. ומ"ש הרמ"א פירוש הרב המגיד בשם י"א, משום דיש להרחב"ד והני"י פירוש אחר בדברי הרמב"ם, וכפי פירוש הרב המגיד הדין חמת. ויש להרב קמ"ע [סק"ט] עוד פירוש אחר בדברי הרמב"ם, ע"ש כי אין כאן מקומו להאריך.

באר היטב

סעיף ג' ח. מהעריות. לשון טור, בין מיני כריתות בין מיני מיתות ב"ד או לאחר זכר לרבעו כו'. ור"ל אע"פ שבחיוב כריתות אין על הרודף חיוב מיתת ב"ד, מ"מ פטור על שבירת הכלים כיון דקיים ליה בדרבה מיניה שמתחייב בנפשו בידי שמים, עכ"ל הסמ"ע. וכל זה תמוה, דסוגיין דעלמא לחפוקי מדר' נחוניא בן הקנה ולא אמרינן קים ליה בדרבה מיניה אלא בחיבי מיתות ב"ד כדאיתא בגמרא דף ל' ובשטועות דף ל"ג ובכמה דוכתי, וכן פסקו כל הפוסקים בהרבה מקומות. ועוד, דאפילו ר' נחוניא מודה הכא דבעידנא דרדף חייב בחשלומין כדאיתא בגמרא דהכא וכו', עיין לעיל סימן ש"ג ולקמן סימן שפ"ה. אבל הדבר פשוט דהכא ס"ע דמחחייב הריגה, דהרשות להנרדפים להרגו ולהציל עצמן בנפשו. וכן מוכח להדיא בש"ס ב"ק דף ק"ז ובסנהדרין דף ע"ד וכן פרש"י שם להדיא. (במ"ש) [*והכי שכחב] שכיון שרדף החיר עצמו למיחה, ולדבריו קשה ל"ל רודף, וזה ברור, וכ"כ הגחון חמ"ו בגליון חמ"ע שלו. ש"ך [סק"ב]:

ע"פ הש"ך

גליון מהרש"א

ערב לך חינו לריך קנין, ולפי"ז החומר קרע כסותי ואני חשלם לך הוי ממש זרוק מנה וכו', והחומר קרע כסותו ושבר כלי של פלוני ואני חשלם לך, יהיה דומה לערוב לפלוני וכו' כיון דעל פיו הוא מחייב עלמו לשלם להנחק ע"י הנזק שעשה. ואולי לא אמרו החום' יו"ט אלא במחר אני חשלם לפלוני ולא מחר אני חשלם לך, או אולי על לד החמיון, אף דכאן אין אנו לריכים לנוע לשליחות, מ"מ כיון דאמרינן דברי הרב וכו', ע"כ יאמר סברחי אלא חשמע לי. סעיף ג'. רודף שהיה רודף אחר חבירו להרגו. ואם שייכא דאפו להרוג כל אחד את חבירו [והחמילו באחד, עיין סימן תכ"ח סעיף י"ג] ושבר אחד כלים של אדם אחר, יהיה דע"כ פטור, דגם זה מצווה כל הרואה להרוג אחד מהם. ולאיה מסנהדרין ריש דף ע"ד ע"ח, דאל"כ מה הוכחה מן כי יגפו אנשים [שמות כ"א כ"ב], דילמא מיירי שכתוב בהחמילו באחד ומצות שייכא מצות מיתה כל אחד לאחרו. ואולי כיון דכתיב ונפלו וכו' יענש, נלמוד ימיר, ואילו החמילו באחד אמאי לא ילמוד שייכא. אך זה אינו, דגם בהחמיל אחד יקשה יחמיר גם השני דהא נרדף שהחיב חייב, ולהיפוך אם מיירי בלא החמילו באחד, מה הוכחה, דילמא עונש יענש קאי על השני שהוא נרדף ולא רודף, וזה לק"מ דא"כ אם (אסון) [אסון] יהיה ג"כ יחמיר וכן בלא החמילו באחד, דילמא מיירי בנגפו שייכא [עיין לקן עזרא], ומשלם הנרדף הכל כיון שהרודף פטור וכמו בסימן ת"י סעיף ל"ה. דא"כ בהחיבא (אסון) אמאי יהיה נפש תחת נפש דהא הוי כמו הכוהו עשרה בני אדם שהנסרין ע"ח ע"ב. שם. בין של כל אדם פטור. לע"ק בלא הזכיר לשם יכול להציל באחד מאיכריו דחייב הרודף לשלם כדחוכח בסנהדרין ריש דף ע"ד. ולדברי המשנה למלך [בהל"ה פ"ח מחובל ומזיק ה"ו] שהכחאי לקמן בגליון סימן תכ"ה סעיף ג' [ד"ה באבר מאברין] ניחא, דהא מ"מ לגבי נרדף עצמו הוא מחמיב בנפשו, והיה מדוקדק היטב לשון הש"ך כאן שכחב "שהרשות לנרדפים להרגו". אך לפי"ז קשה מהנסרין ריש דף ע"ד אי אמרת בשלמא יכול להציל וכו', וקשה אלכחי מי ניחא, הא מ"מ הנרדף יכול להורגו. ועיין בגליון סימן תכ"ה סעיף ג' מה שכחבחי על דברי המשנה למלך. שם. שכיון שרדף החיר עצמו למיתה. עיין גליון שמ"ע סימן תכ"ה סק"ג. שם. שלא יהא ממונו חמור מגופו. עיין סימן שפ"א סעיף י"ג וכש"ך שם סקט"ג וסקנ"ה ובשמ"ע סימן תכ"ה סק"ה. שם. ואם היו של אדם אחר חייב. עיין ש"ך לעיל סימן שע"ח סק"כ. ובחי מיושב מה דקשה על מהרש"ל בחידושיו [בישו"ש] לפרק הגוזל בחרא ונחן היד בחוחם לחייב חשום דזכה היה והיה שלו לענין חחריות, והרי הכא לא הגיחהו אלא שלא יחחייב להכא לא מגופיה שיעשה והוא עושה להציל עצמו, חשב"כ שם לחשנחו למקום כיד. סמ"ע סק"ח. שאם קדם זמרי והרג. עיין בסימן תכ"ה סק"ל, ושם הוא רבותא לשלח לפנחס דאפי' היה להרוג, מ"מ כיון דלאינו רק רשות [עיין חשנה למלך פ"ה מרוצח הט"ו], היה זמרי פטור, אבל כאן ס"ל דלמוד מזמרי, דוקא לא גרע הנרדף מאחר אלא שהרודף שמחייב להרוג הרודף. ועיין רש"י נג"ק קי"ל ב' [ד"ה בדמים] כחב ג"כ טעם לנרדף שכיבר, דרשאי להרוג הרודף שנאמר [שמות כ"ב א'] אם במחחרת וכו', אם בא להורגך השכם להרגו. ש"ך סק"ב. ולא אמרינן קם ליה בדרבה מיניה. עיין לעיל סימן פ"ו סקנ"ח ובשם ש"ך בשם. שם. דמעידנא דרדף, ושייכר

והשליך בים פטור שהמשא שבה כמו רודף אחריהם להורגם [ג]ומצוה רבה עשה שהשליך והושיעם. הגה [ד]ויש אומרים דוקא [2]שטעונה יותר מדאי דהוי המשוי כרודף [ה]אבל אם אינה טעונה יותר מדאי ובא אחר לטבען מייבים לשלם [ו]ומחצין לפי המשוי ולא לפי הממון ואף על פי שלא הטיל רק משוי של אחד כולם משלמין. [ז]הכנים חמור בספינה וקופץ בספינה ובקש לטבעו ובא אחד והשליך החמור לנהר אם לרך [ח]חייב להכנים חמורים בספינה אז המשליכו [ט]חייב לשלם ואם לאו פטור [י]דאז החמור מיקרי רודף וכל כיוצא בזה *[יא]וכן נ"ל עיקר.

ציונים ומקורות ג) המגיד מצוה שם פירש כן דברי הרמב"ם. ד) שם במ"מ ורמב"ם פי"ב מגזלה הי"ד. ה) טור סעיף ז'. ו) מרדכי פרק הגוזל בתרא ב"ק סי' קצ"ג ותשובת מיימוני לספר נזיקין סי' כ'. ד"מ ו'.

2) כ"ה במהדורות באה"ג. בדפו"ר: שטעונין, במהדורת תנ"ב: שטעונה, וממהדורת תק"ב ואילך: שטענו.

פרק הגוזל בתרא [לף קי"ו ע"ב] ובסנהדרין [לף ע"ד ע"ח] וכן פירש"י שם [ב"ק שם ד"ה ושיבר וסנהדרין שם ד"ה מתחייב] להדיא. וזהו שכתב שכיון שרדף החיר עצמו למיתה, ולדברי הכל ל"ל רודף. וזה נכון, וכ"כ הגאון חמ"ו בגליון סמ"ע שלו: סעיף ד' ג) ומצוה רבה עשה כו'. עיין בתשובת מהרשד"ם סי' של"ס ושפ"ט [קש"כ]: ד) וי"א דוקא שטעונין כו'. עיין בסמ"ע ס"ק ט', עד כשאחד מן שניס מבני הספינה שהטעינו בספינה בתחרונה הן הן שהכבידו בטעינתן כו'. היינו כשהכרו לפחן בתחרונה, אבל אם שכרוהו בשוה בימד לא הפסיד זה התחרון, כן נ"ל. וכל היושבים שם בסמ"ע לחוקים, ויפה כיון הנ"י [ב"ק מ"ד ע"ב מדפי הרי"ף] שמהרשד"ם [המובא בציונים אות ז'] משמע דאפל עיין פטור ולכך השיגו הרשב"ל, וכ"כ מהרש"ל [ביש"ש] פ"י דב"ק סי' נ"ג ע"ש [קש"כ]: ה) אבל אם אינה טעונה כו'. אין לחוש זה מדוקדק, דלדין זה כו"ע מודים: ו) להכנים חמורים כו'. דהיינו שאין דרכן לקפוץ: ז) חייב. וכן פסק מהרש"ל [ביש"ש] פ"י דב"ק סי' נ"ג וע"ש [קש"כ] וכן עיקר, ולפי כהעיר שוטן שכתב וש חולקין: ח) דאז החמור כו'. אין לחוש זה מדוקדק, אפל בעל החמור מיקרי רודף:

סעיף ד' [ט] ויש אומרים דוקא שטעונין יותר מדאי. עיין לרשה [ופרישה סעיף ו'], שם כתבתי לחוש המגיד משנה והב"י שפירשו כן לדברי הרמב"ם [המובא בציונים אות ד'] כלי שלא יתמרו הללו מ"ש כאן בספינה שהטעינו בספינה בתחרונה הן הן שהכבידו בטעינתן כו'. עיין בתשובת מהרשד"ם סי' של"ס ושפ"ט [קש"כ]: ד) וי"א דוקא שטעונין כו'. עיין בסמ"ע ס"ק ט', עד כשאחד מן שניס מבני הספינה שהטעינו בספינה בתחרונה הן הן שהכבידו בטעינתן כו'. היינו כשהכרו לפחן בתחרונה, אבל אם שכרוהו בשוה בימד לא הפסיד זה התחרון, כן נ"ל. וכל היושבים שם בסמ"ע לחוקים, ויפה כיון הנ"י [ב"ק מ"ד ע"ב מדפי הרי"ף] שמהרשד"ם [המובא בציונים אות ז'] משמע דאפל עיין פטור ולכך השיגו הרשב"ל, וכ"כ מהרש"ל [ביש"ש] פ"י דב"ק סי' נ"ג ע"ש [קש"כ]: ה) אבל אם אינה טעונה כו'. אין לחוש זה מדוקדק, דלדין זה כו"ע מודים: ו) להכנים חמורים כו'. דהיינו שאין דרכן לקפוץ: ז) חייב. וכן פסק מהרש"ל [ביש"ש] פ"י דב"ק סי' נ"ג וע"ש [קש"כ] וכן עיקר, ולפי כהעיר שוטן שכתב וש חולקין: ח) דאז החמור כו'. אין לחוש זה מדוקדק, אפל בעל החמור מיקרי רודף:

ש"ך כת"י: עיין בתשובת מוה"ס סי' ג' ס"ה שלפ"כ

ערך לחם

סעיף ד' בסופו. כיצד מחשבין הפסד זה, אם ידוע מי הוא הבא באחרונה והכביד משאה יותר על הנהוג, הוא חייב, ואם לא שם הוא המשוי בספינה, בעל הספינה שהכביד המשא חייב, ואם לא נודע מי שם בספינה המשא המכביד, מחשבין כאילו עמד עליה נחשול כנזכר בסימן רע"ב דין י"ז, ולעולם

טורי זהב

סעיף ד' בהג"ה. ויש אומרים דוקא. אין לשון זה מכוון, דדברים אלו הם של המגיד משנה [המובא בציונים אות ח'] שפירש כן לדברי הרמב"ם שכתב מ"ש המחבר דהמשוי הוא הרודף, וקיצר רמ"א כאן, דהיה לו לכתוב דמיירי שידוע שאותו [בעל משוי] הכניס המשוי שלו באחרונה נמצא שהוא הרודף, שכן היא כוונת המגיד משנה, וכן העתיק רש"ל [ב"ק פ"י סי' נ"ב] בזה, דאל"כ לא נודע מי יקרא רודף בזה, זהו לפי דעת הרב המגיד. אבל חמה אני למה לא נפרש דברי הרמב"ם כפשטן, דודאי הרמב"ם ג"כ ס"ל דכולהו חייבים לשלם זה ההיזק וכההוא דנחשול ש[עמד ל]טבעה בים, אלא דכאן קמ"ל הרמב"ם דלא נחייב את המשליך, אלא אנו אומרים שמצוה עשה דכל המשוי של הספינה יש עליו שם רודף, ומה שהשליך משל אחד הוי כמשליך קצת מכל אחד ובין כולם (השלימו) [ישלמו] לפי המשוי, כנ"ל: שם. **אבל אם אינה [כו']**. דאז אין על אחד מהם שם רודף, והגל שבא עליהם הוא מזל דכולהו: שם. **המשליכו חייב לשלם.** ואע"ג דאונס נפשות הוא, מ"מ אסור להציל עצמו בממון חבירו, כיון דאין בעל החמור רודף (הוא) במה שהכניס החמור כיון שדרך הוא כן, אלא דמזלייהו גרם שנשחנה בקפיצה. ולאו דוקא קאמר רמ"א שהמשליכו חייב לבד, אלא מחשבין לפי הנפשות דהא מצילם הוא, ובזה מתורץ קושית הב"י [בסוף הסימן]: שם. **דאז החמור מיקרי רודף.**

ביאור הגר"א

המרדכי [המובא בציונים אות י"א] פירש כגון שהיתה נתחילה שכנה להכנים, חמור בספינה, אפל מי רגילי להכנים, אע"ג שחת"כ קופץ ומדלג, אם השליכו חייב למילי בממון חבירו כמ"ש בסימן שנ"ט סעיף ד', וכמו בעמד נחשול וז"ש הכנים חמור בספינה כו', דלא כנ"י [סוף הסימן] שהשיג על המרדכי. וכן נראה שפירש הרשב"ל כן, שכתב על הרמב"ם שלא ידי מה לעשות דחמרא

באר הגולה

1. מצוחר לעיל סימן רע"ב סעיף י"ז. 2. לא הוא לבדו אלא כל הנמצאים בספינה, שהרי בהשלכת החמור ניזולו כולם, וכ"כ הב"י [סעיף ו']. ועיין במה שכתבתי בסמוך לעיל [אות ו'].

חידושי רעק"א

סימן שם סעיף ד' בהג"ה. חייב לשלם. נ"ב עיין תשובת רמ"ח סי' קי"ג [אות ג']:

באר היטב

סעיף ד' ו. ויש אומרים. עיין בסמ"ע שהאריך בחילוקי דינים בזה, וכתב דמיירי כשאחד או שניס מבני הספינה שהטעינו בספינה בתחרונה הן הן שהכבידו בטעינתן כו'. היינו כשהכרו לפחן בתחרונה, אבל אם שכרוהו בשוה בימד לא הפסיד זה התחרון, כן נ"ל. וכל היושבים בסמ"ע לחוקים, ויפה כיון הנ"י שמהרשד"ם משמע דבכל ענין פטור ולכך השיגו הרשב"ל, וכ"כ רש"ל פ"י דב"ק סי' נ"ג ע"ש. שם [סק"ד]: ז. אבל. אין לחוש זה מדוקדק, דלדין זה כו"ע מודים. ועיין בתשובת רשד"ם סי' שמ"ד ושפ"ט. שם [ש"ך סק"ג, ה']: ח. להכנים. דהיינו שאין דרכן לקפוץ. ש"ך [סק"ה]: ט. חייב לשלם. ע"ש [סק"ו]: י. דאז החמור מיקרי רודף. ש"ך [סק"ז]: יא. וכן נ"ל עיקר. כ"כ לחפוקי מהב"י [שם] שהשיג מדברי המרדכי הללו [המובא בציונים אות י"א], ועיין *לריעה שהבאתי לשונו:

לא מצאנו שם

הודפס מאוצר החכמה

(1)

שבט חו"מ סימן רצג **הלוי** רסט

הנה כד' פה מי כשלה נשנין עבעת קידושין של מתן שקיבה ממו ע"ה לפני משה ומשורר הקפק שם

ב. ומה שמעל נשנין ס' מעברי הלה שנשם לעון הלת ונפשות וכדלן נשיעתו פנע והיק נרכב למרים לו

ער **שבט** חו"מ סימן רצד **הלוי**

נרכושם שם לדונו כרן בע"ם ופטור ושוב למה להמי דב"ק חולי הוע דין מיומד לכב' שבת חלע שהעיר שוב מדין המבואר בחו"מ סי' ם"פ והוע מש"ם ב"ק קי"ו ע"ב דרודף מחרי הרודף פטור מנזקין, וכהמי ליישע נרלה להע גמ' יהיב טעמע דהמי מילתע משום שאם אין אתה אומר כן אין לך אדם שמציל את חבירו מן הרודף, וע"כ פטרו אומו גם על נזק כלים של כל אדם, ופשוט מאד דזה שייך ביומר בחברי הלה נרדיפתם ומהירותם חיי אדם מלויס בהם והרי פטרו מטעם בהילות זה אפילו מחיוב מטאת דמלאכת שבת בחנאות ס"ד ע"ח וחו"מ סי' שכ"ח סט"ו, ולענ"ד הדברים פשוטים.

והרני דוש"ת באהבה ומברכו בכט"ם, מצפה לרחמי ה'.

סימן רצד

כ"ה, יום א' שלח תשנ"ד לפ"ק.

כבוד אהוב נפשי המיועד להיות נכדינו חתן חתני
ההגה"צ **רא"י הלוי** הבח' המו"מ בתורה ומושלם
בכל כ"ה **יעקב יחזקי'** הגר בנש"ק מדור דור לאי"ט.

אחדשה"ט ושלום למודך באהבה,

לנכון קבלתי מכתבך מלא ברכת ה' בעניני שלימות ושמחתי על דבריך החמורים בדעת והבנה.

ואבא היוס רק על מה שהערות בסוף מכתבך, בדברי רש"י קידושין מ"ג ע"ח בענין שלים נעשה עד דפרש"י בין בקידושין בין לענין פריעת בע"ח ולכאורה צ"ע דהח בפריעת בע"ח לח בעינן דין שלימות, ובגמ' משמע דכל הפלוגתא הוי מלד דין שלימות כסברת ר' שילח, כיון דאמר מר שלומו של אדם כמותו דהו"ל כגופי'.

ובתחלה חומר דלח על רש"י תלומתך חלח על הש"ס גופא דקאמר וכן בממונא וכל הסוגיא חמ"כ לענין המלוה חבירו בעדים וכו', חיברא עיקר הערתך בבר מדמר מרו הש"ס בחשובתו חו"ח סי' ר"ח שכ' כמה כללי ודין חני לפני מרן בקרקע דמלבד שאנס הסוגיא עס הרחשנים לח מורה כן ובפרט לשון הגמ' כיון דאמר מר שלומו של אדם כמותו שאנה בדיני מורה ובכ"מ דבעינן בעלות ושלימות דילפינן מק"פ, אבל עוד חני תמה היאך העלים עין מדברי ספר התרומות הרמב"ן והטור בחו"מ סי' קכ"ו שכ' הטור שלח לו חוכו ע"י שליח שם עשהו המלוה שליח ות"ל גלוה לשלחו ע"י וגחבדו פטור חפי' לח אמר לו פש"פ חלח שעלח לו בכחב שלח לי ע"י פלוני ושלחם לו וגחבדו פטור ואפי' שהשליח גוי חו חש"ו שחינן בני שלימות, דכיון שחמר לו שלח לי ע"י עכו"ס חו חש"ו פטור ע"כ, והס דברי סה"ת בשער נון והרמב"ן חולק גס ע"ז יע"ש ובב"י סי' קכ"ו, וכוונתו פשוטו דחע"ג דשלח ע"י גוי חו חש"ו ואס לח אמר המלוה לשלחס ע"י לח מועיל שלימות על ידס אס הלוה הממנה שלימות דבעינן רחוי לדין שלימות, חכ"מ כיון דהמלוה גילה דעתו שיכול הלוה לחתו חפי' ע"י גוי וחש"ו מה חיכפת לן כיון דזה רלונו ועל חחריומו של מלוה, וזה ודחי חינו נכנס בגדר דיני שלימות.

ומוכח להדיח דכל שלח גילה המלוה דעתו ושלחו הלוה כרגיל פשיטא דבעינן דין שליח כמותו מדיני שלימות וע"י ישרחל גדול דוקא, דחל"כ יכול לטעון דלא קבלתי ממך על המלוה (כעין שכ' הח"ס לפי דעתו) וכ"ז היפך דברי הח"ס.

אבל עכס ההערה שלך לענ"ד הדברים פשוטים דמה דלא שייכא דיני שלימות הוא דוקא בדבר שאין יוצא שום נפ"מ אס יש עליו דין שליח כמותו או לא כהמי דכ' הרשב"ם נחי' חולין י"ב לענין שלימות בשחיטת חולין דלא שייך כלל, דאס אין שום נפ"מ בדין שליח כמותו דגס אס אין כמותו מהני שחיטה שלא מדעת ועיין בתשובת הרשב"ם סי' כ"ו וסי' תקל"ג וב"י חו"ח סי' ת"ס, וכיו"ב לענין שאר דברים, ועיין מש"כ בענני בשו"ת שבט הלוי ח"ה סי' ס"ו, - אבל בדבר דאהני לן חידוש התורה של שלימו כמותו, ויש נפ"מ בדיני שלימות, שוב בפשיטות נכנס ביסודות התורה דשלימות עס כל התולחות כעין אין שלימות לגוי, וחש"ו, ואין זה מהליכות ב"נ אלא מהליכות של תורה

צריך לתחזיר מה שקבל משם להקופה שתחת תועד לתשלומי התחובות כדיני המדינת, ואם עדיין לא נעשה פשיטת הרגל והמנהלים נשאו ונתנו כדין, אך ראובן חשש שמא יתליטו לעשות פשיטת הרגל וחקדים לתבוע ונתנו לו הרי עשה כדין ואינו צריך להחזיר אף אם חזרו בהם.

ותעני ידידו מברכו בחג כשר ושמח,

משה פיינשטיין

סימן פג

בענין חיוב פריעת ממון שלוה להצלת נפשות

יום ג' ויצא ו' כסלו תשי"ג

למע"כ ידידי הנכבד מאד הגאון מוהר"ר שלמה הלברשטאם תגאב"ד ואדמ"ר מבאבוו שליט"א.

הנה בענין הממון שלה מע"כ במשך המלחמה העולמית ושלח ליוראפ כדי להציל נפשות ישראל מן הטרגה וכונתו היתה שהצבור יפרע את חובו, וכעת נתבע מע"כ לפרעו, מה שכותב כתר"ה שטענתו היא שמדינא אינו חייב כלום אלא מחמת שהוכרגל להתנהג במדת חסידות לפנים משורת הדין, רוצה לשלם מעט מעט בסכומים קטנים ומטעם זה יוכל ליתן למי שירצה.

הנה במחילה מכ"ג חייב כתר"ה ע"פ דין התורה בחיוב גמור ואין בזה שום שקלא וטריא כי בין להציל עצמו ובין להציל אחרים כשהציל בממון אחרים חייב לשלם כידוע מגמ' ופוסקים. והתקנה שאמר רבה בב"ק דף קי"ז ע"ב וסנהדרין דף ע"ד ע"א ברודף להציל ששבר כלים של כל אדם פטור, שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם שמציל את חברו מיד הרודף, הוא רק ליפטר מדין מזיק, ורק מהמונעים בדרכו, אבל להפטר מחיוב גול והלואה לא תקנו. ואף במזיק שלא בעומדים בדרכו כהא דרודף ששבר גמי אינו בכלל התקנה ולכן אי לאו מדין מלך פורץ גדר לעשות לו דרך היו חייבין לשלם על שרפת תגדישין בב"ק דף ס' ע"ב אף שהיה זה להצלת רבים ולא היה גם בזה התקנה. ולכן כל חד"ת אצל רבנים בענין זה שייך רק בסך החיוב שכתר"ה אומר כשלשת אלפים והם אומרים כעשרת אלפים, שע"ז אף שהבטיח כתר"ה וחתם על הסך שבקשו, אם לא היה שהה כטענתם, יש לכתר"ה טענת מסוגיא דב"ק דף קט"ז ע"א מהא דבורח מבית האסורים וחיתח מעבורת וכו', וצריכין הב"ד לדון בזה אם דומה לשם, וגם לחקור איך היו אז תשורי, אבל הסך שגם כתר"ה אומר שהיה שוה חייב מדינא ומלילא מתוייב ליתן למר בענדיקט משעבדא דר"נ, וכפי שנפסק כיון שהוא פחות מד' אלפים, ואין יכול כתר"ה לעכב גם מה שמודה עד אחר הפס"ד.

ידידו דוש"ת מוקירו,

משה פיינשטיין

סימן פד

בפטור עבד שהזיק, ובענינים דשבועות והודאות

אדר תשט"ו

לבני אהובי הרה"ג ר' ראובן שליט"א.

א. בפטור עבד שהזיק

בשו"ע סימן שפ"ט סעי' א' איתא כל נפש חיה שהיא ברשותו של אדם שהזיקו וכו', לשון שהיא ברשותו משמע למעט עבד שאין להחשיבו שהוא ברשותו של הבעלים כבהמה דמאחר שיש לו דעת אינו ברשות הבעלים לשמרו (ועי' מט"כ בדב"מ ב"ק ח"א סי' ב' ענף ג' בזה). אבל אפשר שאינו משמעות ברור דאפשר שבא למעט אינו ברשותו ממש כגון שנגזל ממנו, ואף שלכאורה הוא אנוס מלשמרו, הרי יש לצייר שיודע מהגזלן וביד לתבעו בב"ד שיחזיר לו השור וישמרהו והוא באופן שיודע שהגזלן לא ישמרהו שאינו מקפיד על מה שיזיק אחרים שיש מקום להחשיבו פושע כמ"מ פטור מאחר שעכ"פ עתה אינו ברשותו ואין על האדם לראות שיהיה שורו ברשותו. ועיין בתוס' ב"ק דף נ"ו ע"ב ד"ה פשיטא דהגזלן מחוייב לשלם אף שאין הבהמה שלו, דלענין נזקין אקרו בעלים כל מי שביד לשומרה וכתבו שהוא מסברא בלא קרא, ומסברא כתבו דכיון שהוציא מרשות בעלים שהיו חייבין בשמירתה ואין הבעלים יכולין לשומרה לפי שנגזלה מהם יש על הגזלן לשומרה עי"ש. וטעם הסברא נראה שבגזילתו הוא כגוזל מהשולם מה שביד הבעלים היה היוב שמירה ותשלומין כשלא שמר והזיק ולכן מצד היוב השבה שעליו איכא גם זה שישיב לעלמא והשבה זה הרי נתקיים תיכף בזה שיתחייב הוא לשמור ולשלם באם לא ישמור ולכן מתחייב מסברא אף שליכא קרא לרבות שחייב (וע"ע מט"כ בדב"מ ב"ק ח"א סי' ל"ד ענף ב'). ומה שמסקי דלענין נזקין אקרו בעלים כל מי שביד לשומרה אינו סותר מש"כ שהוא מסברא ולא מקרא וחדאי אין לומר שהוא מקרא דיותר היה לן לפרש שיהיה שורו ממש אבל בשביל

הא דקאמר כיון שניתן רשות למשחית היינו משום דסתם לילה הוא רשות למשחיתים וכן פרש"י להדיא בחומש על פסוק דואתם לא תצאו ע"ש וא"כ ילפינן שפיר דלעולם יכנס בכי טוב ואין להקשות א"כ מאי ענין האי קרא ללילה של מכות בכורות ומה נשתנה מכל הלילות כבר פירשו היטב הרא"ם דהתם הוצרך להזהירם טפי שאם אחד מהם היה ניזוק היו המצריים אומרים שמכות בכורות גופא היא ששלטה בהם והוי חילול השם בדבר שמשה אמר ולכל בני ישראל וכו' וידעו כי ה' הפלא בין ישראל וק"ל:

שם בגמרא וכי תימא הני מילי היכא דליכא אימה וכו' ת"ל מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה אע"ג דמחדרים אימה וכו'. נראה דעיקר הראיה דבחוץ קרי ליה שיכול חרב שהיא לשון מיתה ודאית ובחדרים קרי אימה בלבד ממילא משמע דלכנס רגליו טפי עדיף ובזה נתיישב הא דלא מייתי מהאי קרא בלחוד משום דאי לאו דאייתי ראיה מקרא דלך עמי בא בחדריך שיש רשות למזיקים בשעת הדבר אפילו ביממא על כרחך היינו מפרשים דהאי קרא דשיכול חרב לא קאי על חרב מלאך המות אלא על חרב האויבים אבל לבתר דאייתי ראיה דחרב מלאך המות נמי שכיח ביממא מייתי שפיר מהאי קרא כדכתיבנא והא דמייתי נמי קרא דואתם לא תצאו היינו משום דניחא ליה לאתויי קרא דאורייתא וכן בסמוך גבי רעב וק"ל:

שם ת"ר **רעב בעיר פזר רגליך שנאמר ויהי רעב בארץ וירד אברם וכו'.** ויש לדקדק כיון דלא מייתי מאברהם אלא היכא דליכא סכנת נפשות א"כ מאי ראיה צריך על זה דפשיטא שיפזר אדם רגליו להמלט על נפשו וי"ל דודאי באברהם נמי היה קצת סכנה לירד מצרים מיראת שרה כמו שאמר והרגו אותי וכו' ואף אם יאמר אחותי היא איכא סכנה דעריות כמו שקרה באמת לולי ה' עזר לה ואפ"ה כיון דליכא סכנת נפשות לגמרי מייתי נמי ממחנה ארם. ועוד י"ל דעיקר קרא מייתי על פיזור רגלים היינו שיפזר רגליו עם כל אשר לו למקום השובע ולא יסמוך עצמו להביא טרף לביתו ממקום השובע למקום הרעב והטעם שמא יקחו אנשי מקומם ממנו כל אשר לו ועוד טעמים אחרים ועל זה מייתי שפיר מאברהם ואין להקשות מיעקב שעשה ההיפך מזה דהתם מאת ה' היתה לו להצטער כ"ב שנה בצער יוסף נגד כ"ב שנה שלא קיים כיבוד אב אלא לפי"ז לא יתיישב ראיה דמחנה ארם וצ"ע:

שם אבל היכא דליכא סכנת נפשות לא ת"ש **לכו ונפלה אל מחנה ארם.** וקשה מאי ראיה צריך על זה דפשיטא דסכנת רעבון גרע טפי מסכנת חרב האויב ומקרא מלא הוא טובים היו חללי חרב מחללי רעב. ויש ליישב משום דסד"א דספק חרב גרע טפי משום שהוא בידי אדם שהוא בעל בחירה משא"כ ספק סכנת רעבון הוא בידי ה' ואין ההיזק מצוי כ"כ וכמאמר דהע"ה נפלה נא ביד ה' וכו' קמ"ל דאפ"ה יש לפזר רגליו משום דרעב קשה מחרב דמינוול כדאיתא פרק השותפין [ב"ב דף ח' ע"ב]. אבל מ"מ תקשה דא"כ למה מסרו עצמם המצורעים ליפול אל מחנה ארם דהא שבי גרע טפי אפילו מרעב דכולהו איתנהו ביה וטפי היה להם להיות בספק רעב ועוד ודאי שהוא ביד ה' וכדכתיבנא ונראה שלזה כיון רש"י אם אמרנו בארבעה אנשים מצורעים עכ"ל. נראה מזה דכיון שהיו מצורעים לא היו מתיראים משבי דסתם שבי היינו שראוי למכור לעבדים ולשפחות כמאמר הכתוב משא"כ במצורע דלא חזי למידי לשום עבדות וליכא אלא סכנת חרב לכך היו בוחרים בחרב טפי מרעב וכמו שכתבתי וק"ל:

בפרש"י אם אמרנו וכו' בארבעה אנשים מצורעים עכ"ל. כבר כתבתי בסמוך קצת ישוב לשון רש"י בזה ועוד יש לפרש לפי פשוטו דקשה לרש"י מאי מייתי מאותן ארבעה אנשים ולא מייתי משאר כל אנשי העיר ההיפך מזה דאע"ג שהיו ברעב גדול אפ"ה לא נפלו אל מחנה ארם על זה כתב רש"י דהנהו מצורעים היו והיו יושבים בלא"ה מחוץ לחומת העיר לכך היו יכולים ליפול למחנה ארם משא"כ שאר אנשי העיר לא היו יכולים לצאת מקיר העיר וחוצה בציווי המלך שלא היה רוצה להשלים עם מחנה ארם ומבית המלך אין ראיה משום שלא היה להם רעב כ"כ וק"ל:

ברש"י בד"ה **ת"ש מסיפא דקרא אם יחיונו נחיה וגו' עכ"ל.** נראה דכוונתו על סוף הכתוב ואם ימיתונו ומתנו דמהכא משמע שהיה סכנת נפשות. ועוד י"ל מדלא הזכיר אלא אימת המיתה ולא יראת השבי דקשה טפי אלא על כרחך שלא היו מתיראים משבי כדכתיבנא בסמוך:

בגמרא ויתאוה דוד וכו' אמר רבא וכו' טמון באש קמבעיא ליה. ולכאורה אין זה אלא דברי נביאות שלא מצינו שום רמז בפסוק על זה. ולולי דברי רש"י היה נראה דרב נחמן נמי ס"ל דהוי פלשתים מטמרי בגדיש של שעורים או עדשים ודריש לה מקראי כמו רב הונא אלא שנראה לו דבר תימה דודאי דמי גדיש של שעורים לגבי דוד מלתא זוטרתי היא ומלך כמותו לא היה לו לשלוח תחלה שלשה מגיבורי ישראל עבור דמי הגדיש בלבד לכך הוסיף ר"נ טמון באש קמיבעיא ליה ולהיות שבעל הגדיש לא היה שם היה מתירא שיתבענו סך עצום ורב וכן משמע קצת מלשון התוס' לקמן ואע"ג דאמרינן לקמן דבמדליק בשל חבירו כו"ע מודו דחייב בטמון מ"מ שייך פלוגתיהו דר"י וחכמים לענין כלים שאין דרכן להטמין בגדיש וק"ל:

בתוספות בד"ה **מהו להציל עצמו וכו' ואיבעיא ליה אי חייב לשלם כשהציל עצמו מפני פקוח נפש** עכ"ל. ואע"ג דלאו הצלת עצמו בלבד היה אלא הצלת כל ישראל ואף דאם נאמר שבעל הגדיש לא היה שם מ"מ תקשי לא יהא אלא רודף שרודף להציל את הנרדף מיד הרודף שפטור אף אם שיבר כלים של כל אדם כדאיתא בפרק (הנשרפין) [בן סורר] [דסנהדרין ע"ד ע"א] אלא דהתם טעמא מאי משום דאם לא כן אין לך אדם שיציל את חבירו מיד הרודף והכא כיון שגם דוד עצמו היה בסכנה לא שייך האי טעמא:

יב [דף ס ע"ב] **גדישין** דישראל הוו ופלשתים טמונים בהו ומבעיא ליה מהו למיקלייה. א) אבל ג) הא לא מיבעיא לי' אי שרי למיקלינהו להצלת ישראלים. דמילתא דפשיטא היא דאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא שלש עבירות. אלא הכי איבעיא ליה מהו למיקלינהו אדעתא דליפטר מתשלומין. ואמרו ליה [ח] אסור להציל עצמו בממון חבירו אדעתא דליפטר אלא יציל עצמו וישלם. מהו לחלופי שעורים דישראל בעדשים דפלשתים כדי להאכיל לבהמתו. ושלחו ליה דאסור לגזול על מנת לשלם שנאמר חבול ישיב רשע גזילה ישלם. וירלה דמיירי שעדיין לא היו מזומנין. אלא רצו ליקח גדישים של שעורים דישראל ולכשיזדמן להם גדישים דעדשים דפלשתים יחזירו להם. אבל אם היו גדישין דעדשים מזומנין אפילו אין בעלי גדישין שעורים לפניו מותר לזכות להן גדישין של עדשים על ידי אחר וליקח גדישין של שעורים דזכות הוא לו דעדשים עדיפי טפי. וכן משמע לישנא דקרא חבול ישיב רשע גזילה ישלם דמשלם אחר שכבר גזלו:

יג [דף סא ע"א] **עברה** גדר שהוא גבוה ארבע אמות [מעלי'] הדליקה פטור. רב פפא מוסיף אמתניתין ואמר דבעינן שיהא גבוה הגדר מדבר הנשרף ארבע אמות אם היו קוצים מלד אחד. לפי שקוצים בקל נאחז בהם הדליקה ואפילו הגדר גבוה מאד הרבה. בקל יעברו גחלים או שלהבת וידליקו הקוצים. והאי שיעורא דארבע אמות בקולתא אבל בנכפפת אפילו הגדר גבוה מאה אמות חייב כרב דתניא כוותיה. דמתניתין איירי בקולתא [ובריתא איירי] לענין רוחב וה"ה נמי לענין גובה. [ט] ב דתניא בד"א בקולתא * אבל בנכפפת ועולים מלויין להם ואפילו מאה מיל חייב. ואם עברה נהר רחב ח' אמות ואפילו אין בו מים או אריתא דדלאי שיש בו מים פטור. ורב אלפס ז"ל לא הביא כל זה. ונראה דזו היא סברתו משום דקי"ל כרבי שמעון דאין שיעור אלא הכל לפי הדליקה בין לענין גובה בין לענין רוחב. ואף על גב דלכאורה לא איירי רבי שמעון אלא לענין רוחב:

הגה"ה: ואם היה הגדר גבוה מן השלהבת פטור בכל ענין אפי' בנכפפת:

[דף סא ע"ב] **המדליק** בתוך שלו כמה תעבור הדליקה. ירלה דוקא בשלו נתנו שיעור אבל בשל חבירו כיון דשלא ברשות הדליק לא נתנו שיעור.

המדליק את הגדיש והיו בו כלים ודלקו רבי יהודה אומר ישלם כל מה שבתוכו. וחכמים אומרים אינו משלם אלא גדיש של חיטין או גדיש של שעורין ואפילו היו בו מוריגין וכלי בקר שדרכן להטמין בגדיש. דגזירת הכתוב דפטרה טמון באש. [דף סב ע"א] ודוקא במדליק בתוך שלו דבהכי איירי קרא כי תצא אש. אבל במדליק בתוך של חבירו כל דבר שדרך להניח בו. אם גדיש הוא משלם מוריגין וכלי הבקר. ואם בית הוא משלם כל דבר הטמון בתוכו שכן דרך להניח בבתים כל דבר. [י] והלכה כרבנן דרב אשי מוקי ברייש פירקין הסיא דהכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה בטומן דשוייה טמון באש. והא דקאמר רב שמעית מילתא של טמון באש דעשו בו תקנת גזל. לאו משום דסבירא ליה כרבי יהודה דמחייב על טמון באש כרבי יהודה. דכ"ע לרבנן במדליק [כ] בתוך של חבירו. אלא דנקט רבי יהודה לרבותא דאפילו על ארנקי בגדים האמינוהו בשבועתו:

יד אמר רבה הנותן דינר זהב [ל] לאשה ואמר לה הזהרי בו של כסף הוא והזיקתו משלמת דינר של זהב. דאמר לה מאי הוה ליך גביה דאזיקתיה. פשעה בו אין משלמת אלא דינר של כסף. דאמרה לי' נטירותא דכספא קבילית עלי דדהבא לא קבילית עלי:

טו בעי אמימר עשו תקנת גזל במסור או לא [מ] ג) כגון שיש עדים שמסרו ואבד ממונו ואינם יודעים כמה. [נ] ועלתה בתיקו. [ס] (ג) ומספיקא לא מפקינן ממונא *. ודלא כרב האי שכתב דכל תיקו דממונא חולקין. ורבינו תם ז"ל היה אומר דהך בעיא מיירי כגון שהמסור מכחיש את הנמסר דומיא דגזל שהגזלן מכחישו. [ע] אבל אם המסור עצמו אינו יודע כמה הפסיד ישבע הנמסר כמה הפסיד ויטול. ג) ואין נראה ג)לר' יונה ז"ל דמשמע דאיירי בבעיא זו [פ] דומיא דטמון באש שאין המבעיר יודע כמה הפסיד הניזק. והכי מסתבר טפי לדמות בעיא זו (לבעיא) לטמון באש מלדמותו לגזל. [צ] דהא טמון לא מדמינן לגזל אף על גב דקאמר עשו תקנת גזל באשו:

הגה"ה: ובספר האסף פסק דעשו תקנת גזל במסור והיכא שנשי ישראלים דרים יחד ביטוב ואין להם עדים ואמר חד וקנווית על חבריה דמסרו לעכו"ם אי לשלטון והלה אומר להד"מ זה היה מעשה והורה ה"ר אליעזר ממיי"ן כר"ת שיש לו לישבע לפני השלטון שלא דבר לשלטון על שכנגדו שום דבר רע הממאי לידי הפסד: ראובן הטוען על שמעון מסרתני והפסדתני כך וכך או גנבת לי כך וכך והלה אומר להד"מ ישבע שבועת היסת ויפטר דהכל דבר שייך שבועת היסת ואפי' בקרקעות: מסור פסול לעדות ואפי' לאותם דאמר לחבריה ואפ"ל בפני שנים אולינא ומסרנא לך מהיכא שבמת רשע הוא. מה"ו:

טז ההוא גברא דבטש בכספתא דחבריה ושדייה בנהרא. אתי מריה וקטעין הוא. ומיבעיא ליה לרב אשי אי מהימן אכל מאי דטעין. ומייתי ראיה מהא דאמרו חכמים המדליק את הבירה משלם כל מה [שבתוכה שכן] דרך ד) להניח בבתים. וכשעשו תקנת גזל באשו על כל מה שהיה חייב בשיש לו

הגהות הגר"א ג] ואין נראה לר"י. (בעל התוס' וכמבואר בתוס' כאן בשמו) כצ"ל:

תפארת שמואל

(ג) ומספיקא לא מפקינן ממונא וכו'. ונראה דאי תפס הנמסר לא מפקינן מיניה ול"ד לתקפו כהן ולהאיבעיא שכתב בפ' כיצד הרגל סימן ב' ע"ש דהתם הוא הכל טענת ספיקא אבל כאן הוא טענת בריא מהני אפילו בספיקא דדינא וכ"כ הרא"ש בכתובות להדיא ויש לתמוה אטור סימן שפ"ח סעיף ד':

הגהות הב"ח

ב תניא בד"א וכו' ואפילו עד מאה מיל: ג ואין נראה לר' יצחק ז"ל דמשמע דאיירי בבעיא זו: ד שמשלם כל מה שבתוכה שכן דרך בני אדם להניח בבתים:

סליק פרק הכונס

פלפולא חריפתא

מחייב משום אם אא"כ עשה כל כך בפני עצמו בלא סיוע הרוח או דבר אחר שיוכל להזיק ברוח מצויה אחר גמר המעשה שלו דהכי משמע המבעיר את הבעירה שבפני עצמו עשה את הבעירה שיכול להזיק ברוח מצויה ולכך כאן פטור דבלאו לבוי לא היתה יכולה להזיק והלבוי דהיינו גמר עשייתו לא עשה המלאכה בפני עצמה: [ח] **אסור להציל עצמו.** ה"ה דלהציל אחרים נמי אסור כמו שהיתה השאלה להציל ישראל אלא דשאני המציל לאחרים אע"ג דאסור מ"מ פטור מלשלם כדמסיק רבינו בסוף הגוזל בתרא שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם מציל אחרים: [ט] **דתניא בד"א** כו'. לא קאי אדלעיל אלא פיסקא בפני עצמה היא: [י] **והלכה כרבנן דרב אשי** מוקי וכו'. עיין לקמן גבי ההוא גברא דבטש בכספתא: [כ] **בתוך של חבירו.** וכ"כ הרי"ף והתוספות ומיהו ההוא כשנפלה הגדר מחמת הדליקה כדלקמן: [ל] **לאשה.** דמרגלא בפומיה גבי קידושין וה"ה לאיש. כ"כ הר"ן בשם רבינו ז"ל: [מ] **כגון שיש עדים שמסרו.** כ"כ הרי"ף דאי אין עדים יכול לישבע לפי שלא עשה מעשה. ואפי' לפי' רבינו יונה דבעי' מיירי שאין המסור יודע כמה הפסיד אי לא הוה עדים היה נאמן בשבועתו אע"פ שהודה שמסר דאין אדם משים עצמו רשע ופלגינן דיבוריה: [נ] **ועלתה בתיקו.** עיין בסוף מכילתין שכתב רבינו בזה: [ס] **ומספיקא לא מפקינן ממונא.** ואי תפיס תליא בפלוגתא דרפ"ב אי מהניא תפיסה בספיקא דדינא: [ע] **אבל אם המסור עצמו אינו יודע כמה הפסיד.** ואפי' מודה מקצת ולא דמי לחמשין ידענא וחמשין לא ידענא דהתם הוא אפסיד אנפשיה דה"ל למידע אבל כאן לא ה"ל לדעת. כ"כ הרשב"א בתשובה סי' תקעא הביאה ב"י בסי' שפ"ח. ועיין בדברי רבינו לקמן גבי חד שק לצור וכו': [פ] **דומיא דטמון שאין המבעיר יודע** כו'. ומבעיא ליה במסור משום דאינו אלא גרמי וכדמסיק רבינו לקמן גבי חד שק לצור כו': [צ] **דהא טמון לא מדמינן לגזל.** לא ידענא מאי קאמר לענין מה דלא מדמינן שלא מצינו בתלמוד שום דבר:

קיצור פסקי הרא"ש

יב אסור להציל עצמו בממון חבירו על דעת ליפטר אבל יציל עצמו וישלם ואסור לגזול על מנת לשלם: **יג** [ח] השולח הבערה ואכלה אפילו עצים ואבנים ועפר חייב ואם עברה גדר [ט] או דרך (הרבים) הכל לפי הדליקה אם עברה יותר מן הראוי לה לפי גבהה פטור וכן לענין רוחב. אם פטר בו על הטמון אם הדליק בתוך שלו ודלקה בשל חברו [י] היכא דכלו חציו ואם הדליק בשל חבירו חייב על הטמון בדבר שדרכו להטמין כגון בבית בכל דבר ובגדיש מוריגין וכלי בקר. [כ] ועשו תקנת נגזל באשו דמשתבע ושקיל. [ל] השאיל מקום להגדיש והגדיש והטמין אינו משלם אלא דמי גדיש. להגדיש חטים והגדיש שעורים שעורים והגדיש חטים וטמן בשעורים אינו משלם אלא דמי שעורים: **יד** הנותן דינר זהב לאשה ואמר לה הזהרי בו של כסף הוא הזיקתו משלמת דינר זהב פשעה בו משלמת של כסף: **טו** אם עשו תקנת נגזל במסור אם לאו כגון שיש עדים שמסרו ואין ידוע כמה הפסידו איבעיא ולא איפשיטא ופטור ואפילו אין המוסר מכחישו [מ] וי"א שנשבע וגובה מחצה: **טז** ההוא גברא דבטש בכספתא דחבריה ושדייה בנהרא אתא מארי' וטען דהוה מרגניתא בכספתא ומיבעי' לן אי [אורחא לאנוחי מרגניתא בכספתא] ושקיל בשבועה או לא ולקולא עבדינן. ואי טעיה כסא דכספא אי אמיד הוא או איניש מהימנא הוא דמפקדי אינשי גביה מהימן בשבועה. ועשו תקנת נגזל במקום לא שכיח לגבי פקדון היכא דלא טעין נפקד טענת ברי:

פלפולא חריפתא

[ח] **השולח** כו'. משנה דף ס' ע"א: [ט] **או דרך הרבים.** בקלור כ"י ל"ג הרבים: [י] **ה"ג היכא דכלו חציו.** והוא בפנים סי' ט"ו: [כ] **עשו תקנת** כו'. גם זה שם: [ל] **השאיל מקום** כו'. ברייתא דף ס"ב ע"א: [מ] **וי"א דנשבע וגובה מחצה.** הוא רב האי אבל בפנים דמאו ובטור סימן שפ"ח לא הזכירו כלל והב"י כתב בשם תשובת מיי' שגם רב האי בתשובותו כתב דהמע"ה ודלא כמ"ש בשערים:

שדה צופים

דף סב ע"א עשו תקנת נגזל במסור או לא. הרא"ש בנ"ק פ"ט סי' י"ג ופ"י סי' ל"ד:

קובץ מפרשים